

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**DURAN ÇETİN'İN ÇOCUK HİKÂYELERİNİN
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
İsmail YILDIRIM**

**Danışman
Doç. Dr. Ali ÇİÇEK**

Ocak 2023, ERZİNCAN

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYALBİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**DURAN ÇETİN'İN ÇOCUK HİKÂYELERİNİN
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
İsmail YILDIRIM**

**Danışman
Doç. Dr. Ali ÇİÇEK**

Ocak 2023, ERZİNCAN

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

İsmail YILDIRM

İmza

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ana Bilim Dalı : Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
Program Adı : Tezli Yüksek Lisans
Tez Başlığı : Duran Çetin'in Çocuk Hikâyelerinin Değerler Eğitimi
Açısından İncelenmesi

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 87 sayfalık kısmına ilişkin 18/01/2023 tarihinde *IThenticate/Turnitin* intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: % 18'dir.

Filtrelemeye **alıntılar dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7) kelimedenden daha az** örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 24/01/2023

Öğrenci: İsmail YILDIRIM

Danışman: Doç. Dr. Ali ÇİÇEK

İmza

İmza

KILAVUZA UYGUNLUK

“Duran Çetin’in Çocuk Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

İsmail YILDIRIM

Danışman

Doç. Dr. Ali ÇİÇEK

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Ali ÇİÇEK danışmanlığında **İsmail YILDIRIM** tarafından hazırlanan **“Duran Çetin’in Çocuk Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi”** adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Temel Eğitim Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

24/01/2023

JÜRİ:

Danışman	: Doç. Dr. Ali Çiçek	İmza
Üye	: Doç. Dr. Muhammet Hanifi ERCOŞKUN	İmza
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Nusrettin YILMAZ	İmza

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun /.../..... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

.... /...../

Prof. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bu çalışmada emeği geçen başta danışmanım sayın Doç. Dr. Ali Çiçek'e, derslerinde çok şey öğrendiğim sayın Dr. Öğr. Üyesi Nusrettin YILMAZ'a ve değerli bilgilerinden yararlandığım sayın Doç. Dr. Muhammet Hanifi ERCOŞKUN'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez dönemimde desteklerinden ötürü Payas Anadolu İmam Hatip Lisesi tüm yönetici ve öğretmenlerine, arkadaştañ öte bir dost olarak gördüğüm sayın Aytekin KARBEYAZ'a ve sayın Ertunç YILDIZ'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca değerli eşim ve çocuklarıma, çalışmam boyunca karşılaştığım zorlukları aşmamda sundukları destek ve kolaylıklar için teşekkür ederim.

İsmail YILDIRIM, Erzincan 2023

DURAN ÇETİN'İN ÇOCUK HİKÂYELERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

İsmail YILDIRIM

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2023

Danışman: Doç. Dr. Ali ÇİÇEK

ÖZET

Bu çalışmanın amacı yazar Duran Çetin'in çocuk hikâyelerini, değerler eğitimi açısından incelemektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği tercih edilmiştir. Çalışma grubunu, Duran Çetin tarafından kaleme alınan iki eserde yer alan yirmi iki çocuk hikâyesi oluşturmaktadır. Bu araştırma, temel eğitim kapsamındaki Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2019) ve “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmaları” (MEB, 2017) adlı çalışmalarda öncelik olarak esas alınan on kök değere göre gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde ise betimsel analizi yaklaşımı tercih edilmiştir. Bu çerçevede öncelikle kök değer başlıkları adı altında incelenen hikâyelerde geçen kök değerler taranmıştır. Ardından tespit edilen kök değer ifadeleri sayfa numaraları ile kayıt altına alınmıştır. Hikâyelerde ortaya çıkan kök değerler tablolar yoluyla da sunulmuş olup hangi kök değer en öne çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre Duran Çetin'in incelenen eserlerinde, MEB tarafından öncelik olarak temel alınan tüm kök değerlerin işlendiği tespit edilmiştir. Fakat yeterlilik düzeyine bakıldığında kök değerlerin bazı hikâyelerde yeterli işlendiği bazı hikâyelerde ise yeterli işlenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ele alınan hikâyelerde en öne çıkan kök değer yardımseverlik (43 adet), en az işlenen kök değer ise vatanseverlik (5 adet) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yardımseverlik kök değerinin işlendiği hikâyelerin MEB tarafından temel eğitim düzeyinde uygulanan Türkçe ders kitaplarında yer alabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Duran Çetin, Değerler Eğitimi, Kök Değer, Hikâye.

THE EXAMINATION OF DURAN ÇETİN'S CHILD STORIES IN TERMS OF VALUES EDUCATION

İsmail YILDIRIM

Erzincan Binali Yıldırım University,

Graduate School of Social Sciences,

Master's Thesis, January 2023,

Supervisor: Doç. Dr. Ali ÇİÇEK

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the children's stories of the author Duran Çetin in terms of values education. The method of the research is qualitative research, and the data collection technique is document analysis. The study group consists of twenty-two children's stories, which are included in two works written by Duran Çetin. The research was carried out according to ten root values based on priority in studies called “Turkish Course Curriculum” (MEB, 2019) and “Renewal and Amendment Studies in the Curriculum” (MEB, 2017) within the scope of basic education. In the analysis of the data, the descriptive analysis approach was preferred. In this framework, firstly, the root values mentioned in the stories examined under the name of root value headings were scanned. Then, the detected root value expressions were recorded with page numbers. The root values that appeared in the stories were also presented through tables, moreover, it was concluded which root value was the most preferential. According to the results obtained from this study, it has been determined that all the root values based on the priority by the Ministry of National Education have been processed in Duran Çetin's works examined. But when looking at the level of competence, it was concluded that the root values were processed adequately in some stories and were not processed adequately in other stories. It has been defined that the most prominent root value in the stories discussed is benevolence (43 times), and the least processed root value is patriotism (5 times). In addition, it was concluded that the stories in which the root value of benevolence is processed can be included in Turkish textbooks applied by the Ministry of National Education at the basic education level.

Keywords: Duran Çetin, Values Education, Root Value, Story.

İÇİNDEKİLER

DURAN ÇETİN'İN ÇOCUK HİKÂYELERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZ ÖZGÜNLÜK SAYFASI.....	ii
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI	iv
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xi
GRAFİK LİSTESİ.....	xii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

1.1. Değer.....	2
1.1.1. Değer Kavramı	2
1.1.2. Değerlerin İşlevi ve Önemi.....	4
1.1.3. Değerlerin Sınıflandırılması.....	4
1.2. Değerler Eğitimi.....	8
1.2.1. Değerler Eğitimi Kavramı.....	8
1.2.2. Değerler Eğitimi Yaklaşımları	11

1.2.3. Türkiye’de Değerler Eğitimi	11
1.3. Analiz Çerçevesinde Belirlenen Kök Değerlerin Tanımları.....	13
1.4. Değerler Eğitimi İle İlgili Araştırmalar	14
1.5. Duran Çetin’in Yaşamı ve Eserleri	16
1.5.1. Duran Çetin’in Yaşamı	16
1.5.2. Duran Çetin’in Eserleri.....	16

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi	20
2.2. Problem Cümlesi.....	20
2.3. Tezin Önemi	20
2.4. Tezin Sınırlılıkları	21
2.5. Çalışma Grubu.....	21
2.6. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi.....	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Kök Değerler İle İlgili Bulgu ve Yorumlar	22
3.1.1. “Adalet” Kök Değeri	22
3.1.2. “Dostluk” Kök Değeri	24
3.1.3. “Dürüstlük” Kök Değeri	30
3.1.4. “Öz Denetim” Kök Değeri	36
3.1.5. “Sabır” Kök Değeri	43
3.1.7. “Sevgi” Kök Değeri	53
3.1.8. “Sorumluluk” Kök Değeri	62
3.1.9. “Vatanseverlik” Kök Değeri	67

3.1.11. İki Eserin Bütünsel Bazda Oluşan Bulguları	79
3.1.12. “GM” Eserinin Tek Eser Bazında Oluşan Bulguları	81
3.1.13. “GS” Eserinin Tek Eser Bazında Oluşan Bulguları	82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Tartışma ve Sonuç	84
4.2. Öneriler.....	86
4.2.1. Öğretmenlere Öneriler.....	86
4.2.2. Araştırmacılara Öneriler	86
KAYNAKÇA.....	88
EKLER.....	91
ÖZ GEÇMİŞ	92

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

GM	:	Gözlerdeki Mutluluk
GS	:	Güller Solmasın
KDS	:	Kök Değer Sayısı
MEB	:	Millî Eğitim Bakanlığı
s.	:	Sayfa
SN	:	Sayfa Numarası
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TDÖP	:	Türkçe Dersi Öğretim Programı
TKDS	:	Toplam Kök Değer Sayısı
TTKB	:	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
YÖK	:	Yükseköğretim Kurulu

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1.1: Duran Çetin'in Eserlerinin Karşılaştırılması	18
---	----

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Eduard Spranger’e Göre Değer Sınıflandırılması	5
Tablo 1.2: Milton Rokeach’e Göre Değer Sınıflandırılması	6
Tablo 1.3: Shalom Schwartz’a Göre Değerlerin Sınıflandırılması	7
Tablo 1.4: Hilmi Ziya Ülken’e Göre Değerlerin Sınıflandırılması.....	8
Tablo 1.5: Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar	13
Tablo 3.6: “Saygı” Kök Değerinin İncelenmesi	49
Tablo 3.7: “Sevgi” Kök Değerinin İncelenmesi	53
Tablo 3.8: “Sorumluluk” Kök Değerinin İncelenmesi.....	62
Tablo 3.9: “Vatanseverlik” Kök Değerinin İncelenmesi	68
Tablo 3.10: “Yardımseverlik” Kök Değerinin İncelenmesi	69
Tablo 3.11: İki Eserin Bütünsel Bazda Oluşan Bulguları	80
Tablo 3.12: GM” Eserinin Tek Eser Bazında Oluşan Bulguları	81
Tablo 3.13: “GS” Eserinin Tek Eser Bazında Oluşan Bulguları	82

GİRİŞ

Küreselleşmenin etkisiyle toplumsal hayatta her alanda değişim yaşanmaktadır. Yaşanan bu değişimler, toplumsal hayatta her ne kadar yararlı görünse de bu değişimlerden bazılarının olumsuz yansımaları olmaktadır. Bu olumsuz yansımaları en aza indirebilmek için de değerlere ve değerler eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Değerlerin toplumda birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli bir etken olduğu düşünülmektedir.

Eğitim konusu, her ülkenin gündeminde önemli sırada yerini alır. Gelecek nesillerin eğitimi, Türkiye açısından da kritik bir öneme sahiptir. Okullarda çocuklara verilecek eğitimin yanında değerlerin aktarımı ve kazanımı da önemli hâle gelmiştir. Değerlerin aktarımı ve kazandırılmasında, öğrencilere kitap okuma sevgisinin kazandırılmasının sorumluluk ve zorunluluk olduğu anlaşılmaktadır. Kuru'ya (2016, s.48) göre bir toplumda değer ne kadar çok önemli bir konuya değerler eğitimi de o kadar önemlidir. Bu bağlamda değerler eğitimi çeşitli yapılar içerisinde verildiğinde anlamlı olur. Özellikle ailede ve okullarda, değer içerikli eserlerin okutulması yaygın hâle getirilmelidir. Okullarda öğretmenler öğrencilerini, aileler ise ev ortamında çocuklarını değer içerikli eserlere yönlendirmelidir. Bu konuda öğretmenler ve aileler, nitelikli olarak desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.

Değer içerikli eserlerin tespitini belirlemek amacı ile bu araştırmanın çalışma grubunu, Duran Çetin'in çocuk hikâyeleri teşkil etmektedir. Bu anlamda Türk edebiyatı çocuk yazarlarından olması, Duran Çetin'in çocuk hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi fikrini oluşturmuştur. Teze konu olan eserler, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği ile incelenmiştir. Bu doğrultuda incelenen hikâyelerde hangi kök değerlerin öne çıktığı araştırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

Birinci bölümde, “Değer”, “Değerler eğitimi”, “Kök Değer Tanımları” ile ilgili kuramsal bilgilere ve tezin içeriğinde yer alan yazar “Duran Çetin” ile ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. Değer

1.1.1. Değer Kavramı

Değer kavramı, toplumun tüm alanlarında özellikle de eğitim alanında önemi gittikçe artan bir ifadedir. İlgili alanyazında değer kavramı, farklı ifadelerle yerini aldığı görülmektedir.

Değer kavramı, Türkçe Sözlük’te (2023) şu şekilde tanımlanmaktadır:

1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.
2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör.
3. Üstün nitelik, meziyet, kıymet.
4. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse.
5. Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şey.
6. Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı.
7. Bir ulusun sahip olduğu, sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü (<https://sozluk.gov.tr/>, 2023).

Değerin, günlük hayatta davranışların belirlenmesinde etkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda araştırmacıların, değer tanımında farklı ifadelerde bulunduğu görülmektedir. Güven’e (2014, s.17) göre değer tanımı; bireylerin kendine

ait his, inanç ve fikirlerinde etkili olması kadar tercih ve davranışlarının belirlenmesinde de kilit bir noktadadır. Huitt (2004, s.17) ise değer kavramını; iyilik, güzellik veya kıymetlilik durumlarında rol alması, yaşamın tüm noktalarından davranışlara kadar her şey olarak ifade etmektedir. Aktan (2012, s.18) ise bireylerin davranışlarını düzenleyen, süreklilik haline getiren, dış dünyasında etkileşime giren, belirli kurallar, soyut ölçütler, kaideler, inançların değerini temeli oluşturacağını ifade etmektedir.

Bireyin davranışlarında coğrafi bölge her zaman etkili olmuştur. Yaman (2014, s.24), değerlerin bireyden bireye, toplumdan topluma dahası bölgeden bölgeye değişiklik gösterebileceğini ifade etmektedir. Dolayısı ile kişiler, toplum ya da bölgenin benimsenmiş değerlerini başka kişilerce, toplumca ya da bölgece kabul görmeyebilir. Bu nedenle değerlerin, öznel ve değişkenlik özelliği olabileceğini ifade etmektedir.

Değerlerin, zaman içerisinde yeni dünya da farklı niteliklere bürünebileceği düşünülmektedir. Narin'e (2007, s.19) göre yeni zamanda küreselleşmenin getirmiş olduğu yeni anlayışta, bireylerde aranan niteliklerin değişebileceğini ifade etmektedir. Değerin, birey ve toplum yaşamında dinamik bir süreç olduğu ifade edilmektedir. Oğuzkan (1987, s.56) ise değeri; birey veya toplum tarafından kabul görmüş değerlerin tamamı; bir bireyin farklı boyutlarda ortaya çıkarmış olduğu ve bunun devamlılık gösteren bir davranış olarak vurgulamaktadır.

Doğan (2007, s.310) ise değerleri tanımlarken; davranışların esinlenmiş hali ya da bireylerin birbirinden bağımsız bir şekilde tutumu olarak ifade etmiştir. Ayrıca değerlerde asıl bağlayıcı durumun ise duygusallıkta olduğunu belirtmektedir. Turan ve Ulusoy (2016, s.5) ise değeri; toplumun varlığının gelişimi ve idamesinde, toplumun tamamınca benimsenmiş temel kaide ve kurallar olarak tanımlamaktadır. Özden (1998, s.167) ise değerleri; toplumun varlığının devamında, toplumu oluşturan bireylerin çoğunluğunun ortak düşünce, hedef, ahlaki ilkeleri veya inançları olarak ele almaktadır. Yazıcı'ya (2006, s.505) göre değerler, bireyin toplum içinde konumunu belirlemektedir. Bu nedenle birey, toplum içinde diğer bireylerle iletişim halinde olduğunda toplum içinde rolünü belirlemesine zemin sağlayabileceğini ifade etmektedir. Emirhan (2016, s.15) ise değerler, bir taraftan kültür öğelerinde yer alırken bir taraftan da bireyin vicdanına hitap eder. Dolayısı ile toplum içindeki birlik ve ahenge katkı sağlayacağını vurgulamaktadır.

Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı (MEB, 2018, s.4) temel eğitim kapsamında yer alan Sosyal Bilgiler (4. - 5. Sınıf) Dersi Öğretim Programında; değerlerin, öğretim programlarının esasını oluşturan ilkeler toplamı olarak yerini aldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada bugünün ve yarının temel kaynağının esasında geçmiş ile bütünleşmesi gerektiği anlatılmaktadır. Böyle olduğu takdirde geçmişten bugüne gelmiş temel değerlerin esasında toplumun dinamik kaynağını oluşturduğu söylenebilir.

1.1.2. Değerlerin İşlevi ve Önemi

Her toplumun kendine ait benimsenmiş değerleri vardır. Toplumun görevi, kendine ait benimsenmiş değerlerini güçlü tutmak ve onları gelecek nesillere aktarmak olmalıdır. Değerlerini gelecek nesillere aktardığında, büyük bir ülke olma yolunda ilerlemiş olurlar. Değerler, bireylerin veya toplumların yaşamında düzenleyici rol üstlenmektedir. Bu çerçevede karar verme, değerlendirme gibi eylemlerinde değerlerin güçlü bir olgu olarak yer edindiği anlaşılmaktadır (Demir ve Özdemir, 2013, s.58-59). Ayrıca her geçen gün bireylerin giderek dijital dünyanın etkisi altına girdiği görülmektedir. Özellikle dijital dünyada ekran bağımlılığının arttığı şu dönemde, değerlerin varlığı daha da tehlikeye girmekte ve benimsenmiş değerlerin yok olduğu görülmektedir. Benimsenmiş değerlerini kaybeden bir toplumun geleceği de yok olacaktır. Toplumun benimsenmiş değerlerini güçlü kılmak, başta eğitimci ve aileler olmak üzere tüm paydaşlara düşen önemli bir görevdir.

Kaynak (2012, s.34) ise bireylerin hayatında değerlerin aktarımı önce aile yoluyla daha sonra da çeşitli dış etkenlerle sürekli olarak devam eden bir süreç olduğunu ifade etmektedir. Bireylerin toplum içinde yaşamını sürdürmesi, değer edinimi ile mümkün olmaktadır. Değer edinimi ise değerler eğitimi yoluyla gerçekleşir. Bu yolla toplumda huzur ve barışın temin edileceğini ifade etmektedir (Kolaç, 2010, s.195-196).

1.1.3. Değerlerin Sınıflandırılması

Alanyazın da birey ve toplum profilinin göz önüne alınarak sınıflandırılma çalışması yapıldığı görülmektedir. Sınıflandırmalarda çeşitliliğin olması, değerler eğitiminde seçenek olarak görülmesi bakımından önemlidir. Farklı bakış açılarına göre değerlerin sınıflandırılması aşağıda sunulmuştur:

1.1.3.1. Eduard Spranger'in Değer Sınıflandırması

Psikolojide değer testi, ilk defa E. Spranger tarafından kullanılmıştır. E. Spranger, deneklerini her birinde hâkim olan değerlere göre şahsiyet tiplerine ayırmış ve herkesin estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dinî olmak üzere altı temel değer tipin içerisinde birinin yer alabileceğini açıklamıştır (Köylü, 2016, s.37). Aşağıda Tablo 1.1.'de Eduard Spranger'e ait değer sınıflandırılması tablosu gösterilmiştir.

Tablo 1.1: Eduard Spranger'e Göre Değer Sınıflandırılması

Değer Grupları	Açıklama
Bilimsel Değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir
Ekonomik Değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik Değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür
Sosyal Değer	Başkalarını sevmeye, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattir. Bencil değildir.
Politik Değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir
Dini Değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dünyevi hazları feda eder.

Kaynak: Aydın ve Gürler (2012, s.10)

1.1.3.2. Milton Rokeach'ın Değer Sınıflandırması

Milton Rokeach (1973, s.28), değerleri iki gruba ayırmış ve sınıflandırmıştır. M. Rokeach, yaptığı değer sınıflandırmasında ilk olarak asıl değerleri oluşturan amaç değerleri (terminal values) ve ikinci olarak ise amaç değerlere ulaşılmasını sağlayan araç değerleri (instrumental values) belirlemiştir. Aşağıda Tablo 1.2.'de Milton Rokeach'e ait değer sınıflandırılması tablosu gösterilmiştir.

Tablo 1.2: Milton Rokeach'e Göre Değer Sınıflandırılması

Amaç Değerler	Araç Değerler	Amaç Değerler	Araç Değerler
Aile güvenliği	Bağımsız olma.	Heyecan Verici Bir Hayat	Nazik.
Barış içinde bir dünya	Affedici.	İç huzur	Kendine hâkim.
Başarılı olma	Cesaretli.	Mutluluk	Mantıklı.
Bilgelik	Dürüst.	Kendine saygı	Neşeli.
Dini olgunluk	Entelektüel.	Özgürlük	Sevecen.
Eşitlik	Geniş görüşlü.	Rahat bir hayat	Sorumluluk bilinci olan.
Gerçekler dünyası	Hırslı.	Sosyal kabul	Temiz.
Güzellikler dünyası	İtaatkâr.	Ulusal Güvenlik	Yardımsever.
Gerçek Dostluk	Kendini kontrol edebilen.	Zevk	Yaratıcı (Üretici) olma.

Kaynak: M. Rokeach (1973, s. 28)

1.1.3.3. Shalom Schwartz'ın Değer Sınıflandırması

Shalom Schwartz, değerleri on gruba ayırmış ve sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma aşağıda Tablo 1.3.'de gösterilmiştir.

Tablo 1.3: Shalom Schwartz’a Göre Değerlerin Sınıflandırılması

Değer Grupları	Değerler
Güç (Power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü.	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü korumak, insanlar tarafından benimsenmek.
Başarı (Achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak.
Hazcılık: Bireysel zevk ve hazza yönelim.	Zevk, hayattan tat almak.
Uyarılım: Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.
Özyönelim (Self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık.	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olmak.
Evrenselcilik (Universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek.	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma.
Geleneksellik (Tradition): Kültürel ya da dinsel ve fikirlere saygı ve bağlılık.	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın kendine verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı olmak.
Uyma (Conformity): Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması.	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek.
Güvenlik (Security): Toplumun var olan ilişkilerinin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği.	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak.
İyilikseverlik (Benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme.	Yardımseverlik, dürüstlük, affedici olma, sadık olmak, sorumluluk sahibi olma, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi ve anlamlı bir hayat, alçakgönüllülük.

Kaynak: Akt: Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000, s. 61).

1.1.3.4. Hilmi Ziya Ülken’in Değer Sınıflandırması

Toplumbilimci Hilmi Ziya Ülken, değerleri üç gruba ayırmış ve sınıflandırmıştır. Bunlar sırasıyla içkin değerler, aşkın değerler ve normatif değerler olarak belirlemiştir. Aşağıda Tablo 1.4.’de Hilmi Ziya Ülgen’in değer sınıflandırması gösterilmiştir: (Poyraz, 2004, s.85)

Tablo 1.4: Hilmi Ziya Ülken’e Göre Değerlerin Sınıflandırılması

1. İçkin Değerler:	Kavramlar duygular ve eşya ile münasebetten doğan ve bilinçle çevrelenen, inanmadan daha çok bilmenin hâkim olduğu, öznenin kendi dışındaki dünyadan oluşan değerlerdir.
2. Aşkın Değerler:	Kişiler arası ilişkilerden meydana gelen, bireyin sosyal çevresiyle etkileşmesinden doğan değerlerdir.
3. Normatif Değerler:	Kişilerden doğan sözler, şeyler ve eylemlerin birbirleriyle değişiminden doğan değerlerdir. Burada eylem eylemle karşılaştırılınca ölçü hukuk olur, söz sözle değiştirilince ölçü dil olur, eşya ile değiştirilince ölçü iktisat olur. Bu değerlerde normatif değerlerdir.

Kaynak: Akt. Poyraz (2004, s. 85).

1.2. Değerler Eğitimi

1.2.1. Değerler Eğitimi Kavramı

Değerler eğitimi, değerlerin okullarda planlı bir şekilde aktarılma sürecidir. Bu nedenle değerler eğitimi kavramından önce eğitim kavramının ele alınması gereklidir. Eğitimin, Türkçe Sözlük’te şu şekilde tanımlandığı görülmektedir: “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye” (<https://sozluk.gov.tr/>, 2023). Hökelekli (2013, s.209) ise eğitimi, insanın hayatı boyunca bütününe geliştirmeyi amaçlayan gayret olarak tanımlamaktadır. Tosun (2010, s.19) ise eğitimi; bireyin davranışlarında yaşayarak ve kasıtlı bir şekilde istendik değişme meydana getirme aşamaları olarak ifade etmektedir.

Araştırmacıların değerler eğitimi hakkında çeşitli açıklamaları bulunmaktadır. Bu açıklamalardan bazıları şunlardır: Kaplan’a (2015, s.799) göre değerler eğitimi; değerleri sistemli bir şekilde öğretmeyi amaçlayan ve bu konuda farkındalık yaratmayı sağlayan temel alan olarak belirtmektedir. Hökelekli (2013, s.12) ise değerler eğitimi ile ilgili açıklamasında, dinî ve kültürel çeşitliliğin ötesinde değerlerin, esasında bireyin karakter gelişiminin de bir parçası olabileceğini ifade etmektedir. Toplumun düzeninde okulların etkisi büyüktür. Eğer okullarda değerler eğitimi etkin olmazsa insanlık bu konuda ahlaki olarak büyük sorunlarla karşılaşacaktır. Altan’a (2011, s.55) göre değerler eğitiminin amacı; bireylerin iyi karakter halini göstermek amacıyla insanlığın savunduğu ortak evrensel değerleri önceleyen ve temel alan, ahlâkî değerleri

benimseyen, sorumluluk duygusu içerisinde eylem gösteren bireylerin yetişmesi gerektiğini ifade etmektedir. İpek'e (2017, s.67) göre eğitim; bireyin dünyaya geliş ile gelişiminin başladığı ilk kurum olarak tanımlamaktadır. Kişilik gelişimin başladığı bu dönemde değer kazanımı noktasında aile her zaman kilit role sahiptir. Birey, ailede değerler kazanımında doğrudan etken olduğunu ifade etmektedir. Daha sonra değerler aktarımı okul ile devam eder. Aileler, okullarda verilen öğretim kadar ahlaki ve duyuşsal özelliklerin kazanımında okul tercihinin büyük önem verirler. Bu konuda Altıkulaç ve Uslu (2014, s.387), bireyin küreselleşen dünyada okullarda sosyal, ruhsal, ahlaki ve estetik gibi kaybolmuş yönlerinin değerler eğitimi ile yeniden ortaya konulması gerektiği amaçlanmalıdır. Aydın (2010, s.11) ise değerler eğitiminin amaçlarından birinin de öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmak olduğunu ifade etmektedir. Ilgar ve Ilgar Coşkun'a (2018, s.43) göre değerler eğitimi; aileden sonra en belirgin olarak değer edinimin kazanıldığı yerin okullar olduğunu ifade etmektedir. Okulların başlamasıyla yaşanan sürecin gerek arkadaşları gerekse de öğretmenleri ile yakın iş birliği içerisinde olması, bireylerde davranış biçimleri oluşmakta ve toplumsallaşma yolunda büyük adım atıldığı görülmektedir. Dolayısıyla okullarda derslerde aktarılacak değerlerin, bireylerin eylemlerinde etkin rol aldığı görülmektedir. Baydar (2009, s.21) ise değerler eğitimi ile toplumda belirli bir niteliğe sahip olan kişilerin, gelecek kuşaklarının gelişimine önem vererek, onları en önemli değerlerle şekillendirmek olarak ifade etmektedir. Aydın'a (2014, s.4) göre değerler eğitimi; okulda verilen öğretimin ötesinde öğrencilerin duyuşsal niteliklerinin de geliştirilmesi daha ziyade öğretimin tamamlanması anlamında gerçekleşen öğelerin tamamı olarak ifade etmektedir. Yaman (2014, s.18) ise değerler eğitiminin aslında hayat boyu devam eden bir süreç olduğunu ifade etmektedir. Ulusoy ve Dilmaç'a (2015, s.7) göre değerler eğitimi; insana ait tüm faaliyetlerinde, amaçlarına uygun bir şekilde bireysel gelişim göstermesi ve bu anlamda kendini geliştirmesi olarak ifade etmektedir.

Aydın ve Gürler'in (2012, s.7) "Okulda Değerler Eğitimi" adlı eserinde, değerler ve değerlerin işlevleri hakkında bilgiler aşağıda yer almıştır:

1. Tarihi birikimlerden oluşan köklü inançlardır.
2. Üzerinde görüş birliğine varılmış kabullerdir.
3. Sosyal hayatı düzenleme rolleri vardır.

4. Karar vermede kullanılan ölçütlerdir.
5. Sosyal kontrol unsurlarıdır.
6. Kültürün devamlılığını sağlarlar.
7. Çevreyle etkileşim sonucu işlevsellik kazanırlar.
8. Tutumların alt yapısını oluştururlar.
9. Güdüleyici ve özendiricidirler.
10. Bireylerin sosyal rol seçmelerine rehberlik ederler.
11. Dışlanmışlık ve yalnızlık karşısında koruyucudurlar.
12. Farklılıkların çarpıştığı noktada ortak anlaşma zeminini oluştururlar.
13. Kalıtsal değil, yaşayarak öğrenilirler. Dolayısıyla öğrenilebilir ve öğretilebilir olgulardır.
14. Ahlaki olgunluğa ulaştırırlar.
15. Bütünleyici ve birleştiricidirler. Hızlı ve bilinçsiz değişimlerde çatışmaya da yol açabilirler.
16. Dayanışma araçlarıdır.
17. Değerleri yaşayan ve yaşatan insanlardır. Bu yönüyle değerler insanidir.
18. Bireylere amaç ve yön belirlemede yardımcı olurlar.
19. Nitel özelliklere sahiptirler.
20. Değerler birbiri ile ilişkilidirler.
21. Bireylere ayırt etme, ilke oluşturma uyum sağlama yetileri kazandırırılar.
- 22 Toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemleri sınırlandırırılar.
23. Değerler kişilere bakış açısı sağlar.
24. Soyutturlar.
25. Bilişsel yapıdan çok duyuşsal alana hitap ederler
26. Farklı disiplinlerde (felsefe, sosyoloji, ekonomi vs.) farklı anlam çerçevesini çağrıştırırlar.
27. Dinamiktirler, zaman içinde değişme gösterebilirler (Aydın ve Gürler, 2012, s.7)

1.2.2. Değerler Eğitimi Yaklaşımları

Değerler eğitimi yaklaşımlarında; değerlerin bireylere rastgele kazandırılmayacağı göz önünde bulundurularak, eğitimcilere yol göstermesi bakımından bazı ölçütler benimsenmiş ve kabul görmüştür. Kabul görülen bu ölçütler altı maddede sıralanmış ve aşağıya aktarılmıştır:

1. Değerleri Telkin Etme, Aşılama,
2. Değerleri Belirginleştirme, Açıklama,
3. Değer Analizi,
4. Ahlaki Muhakeme,
5. Karakter Eğitimi,
6. Değerler Eğitiminde Gizil Güç (Örtük Program) (Çelikten, 2019, s.25).

Bu yaklaşımlar, değerlerin aktarımında ve kazanımında temel alınan genel ölçütlerdir.

1.2.3. Türkiye’de Değerler Eğitimi

Türkiye’de son yıllarda eğitime büyük önem verilmiştir. Türk Eğitim Sistemi’nde yapılandırmacı eğitim yaklaşımı 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren ülke genelinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu model ile yeni öğrenme yaklaşımında bireylerde istenilen özelliklerle eğitime yönelik önemli bir proje ortaya konulmuştur (Terzi, 2011, s.76). Bununla birlikte değerler eğitimi de eğitim kadar önem kazanmıştır. “Değerler eğitiminin tarihsel gelişimi incelendiğinde; genç nesillerin topluma uyumlu birer üye olması, ahlaklı bireylerin yetişmesi, yöneticilerin adil olma gibi değerlere sahip olması gibi etkenler, daha ilk zamanlardan itibaren hem Türk tarihinde hem de diğer toplumların tarihinde önemli yer teşkil etmiştir” (Yıldırım ve Demirel, 2019, s.93). Özellikle değerler eğitimi ile ilgili çalışmaların MEB nezdinde, toplumsal birlikteliğin ve farkındalığın oluşturulması amacıyla çalışmaların yapıldığı ve yürütüldüğü görülmektedir.

İlk olarak 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda (1973), genel amaçlar bölümünün birinci maddesinde “Türk Milletinin millî, ahlakî, insani, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren” ifadelerinin yer alması ile değerlere

önem verildiği anlaşılmıştır. İkinci maddesinde ise bireylerin yetişmesinde “değer veren” ifadesi geçmekte ve bu ifade ile değer kavramının önemli olduğu görülmektedir.

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB), değerler eğitime ilişkin faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için bir genelge yayınlamış ve bu genelgede değerler eğitiminin kapsamını şu şekilde ifade edilmiştir: “Toplumsal hayatı meydana getiren, insanları birbirine bağlayan, gelişmeyi, mutluluğu ve huzuru sağlayan, risk ve tehdit unsurlarından koruyan ahlaki, insani, sosyal, manevi değerlerimizin tüm bireylere kazandırılmasında en önemli etken eğitimidir. Bu kazanımlarımızın öğrencilerimize aktarılması da değerler eğitimi oluşturmaktadır” (MEB, 2010, s.2). Bu genelgeye göre bireylerde kazandırılmak istenen değerlerin, eğitim yolu ile gerçekleşmesi gerektiği anlatılmaktadır.

Daha sonra MEB, Millî Eğitim Şûrası Kararlarında değerler eğitimiyle ilgili önemli kararlar alarak değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik çalışmalar belirlemiştir (MEB, 2010, s.11-12). Bu çerçevede MEB, müfredat alanında yapmış olduğu çalışmalarda bazı değişikliklere giderek değerler üzerinde kapsamlı çalışmalar yapılmıştır. Değer ve değerler eğitimi üzerine, yapılan yenileme ve değişiklikler ilgili çalışmalarda disiplin alanlarının her birinde kazanımlarla (eğitim öğretim hedefleriyle) ilişkilendirilerek öğrencilere aktarılması hedeflenen millî, manevi ve evrensel değerler on ana başlık altında toplanmış, bu değerlere ilişkin tutum ve davranışlar belirlenmiştir (MEB, 2017, s.7). Bu bağlamda TTKB, aşağıda yer alan Tablo 1.5.’de “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmaları” (MEB, 2017) adlı çalışmasında, değerler ve değerlerle ilişkili tutum ve davranışların yeniden belirlendiğini duyurmuştur.

Tablo 1.5: Değerler ve Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar

Değerler	Adil olma, eşit davranma, paylaşma...
Adalet	Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
Dostluk	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Dürüstlük	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
Öz Denetim	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
Sabır	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Saygı	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
Sevgi	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Sorumluluk	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Vatanseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...
Yardımseverlik	Adil olma, eşit davranma, paylaşma...

Kaynak: MEB (2017, s.24)

1.3. Analiz Çerçevesinde Belirlenen Kök Değerlerin Tanımları

Çalışmanın analiz çerçevesinde MEB tarafından öncelik olarak belirlenen kök değerlerinin tanımları Türkçe Sözlük'te (<https://sozluk.gov.tr/>, 2023) şu şekilde yer almaktadır:

Adalet: Adalet kavramı, “1. Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, türe. 2. Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme. 3. Bu işi uygulayan, yerine getiren devlet kuruluşları. 4. Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme, doğruluk.” sözleriyle ifade edilmiştir.

Dostluk: Dostluk kavramı, “1. Dost olma durumu. 2. Dostça davranış.” sözleriyle tanımlanmıştır.

Dürüstlük: Dürüstlük kavramı, “Doğruluk” olarak tanımlanmıştır.

Yine dürüst kavramı incelendiğinde, “1. Sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru (kimse). 2. Kurallara uygun, yanlışsız.” olarak tanımlandığı görülmüştür.

Öz Denetim: Öz denetim kavramı, “Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, otokontrol.” olarak tanımlanmıştır.

Sabır: Sabır kavramı, “1. Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç. 2. Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme.” ifadeleri olarak tanımlandığı görülmüştür.

Saygı: Saygı kavramını, “1. Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram. 2. Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.” sözleriyle ifade edildiği görülmüştür.

Sevgi: Sevgi kavramı incelendiğinde, “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.” sözleriyle tanımlandığı görülmüştür.

Sorumluluk: Sorumluluk kavramı incelendiğinde, “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet” sözleriyle ifade edilmiştir.

Vatanseverlik: Vatanseverlik kavramı incelendiğinde, “yurtsever” olarak tanımlandığı görülmüştür. Vatan kavramının, “Yurt” olarak tanımlandığı anlaşılmıştır.

Yardımseverlik: Yardım kavramı incelendiğinde, “1. Kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet. 2. Bir ülkeye bağış veya ödünç olarak verilen para ve ihtiyaç maddeleri. 3. Etki. 4. Bağış, iane. 5. İşlerin daha etkin ve verimli olabilmesi için sağlanan katkı, destek.” olarak tanımlandığı görülmüştür.

Yardımseverlik kavramının, “Hayırseverlik” sözüyle karşılık bulduğu tespit edilmiştir.

1.4. Değerler Eğitimi İle İlgili Araştırmalar

Değerler eğitimi ile ilgili araştırma çerçevesinde “YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında” tarama terimi olarak “değerler eğitimi” yazıldığında yüksek lisans tezine iki yüz doksan altı adet, yine aynı şekilde yapılan taramada doktora tezinin ise otuz yedi adet çalışmanın olduğu sonucuna varılmıştır (Son erişim: 08 .01 .2023).

Değerler eğitimi ile ilgili alanyazında çok sayıda çalışmaların yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda yer verilmiştir:

Kumbasar (2011), “Muzaffer İzgü’nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezi çalışmasında, Muzaffer İzgü’nün romanlarının Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı’nda yirmi beş değeri göz önünde bulundurmuş ve çalışma sağlamıştır.

Yeniay (2019), “Behiç AK’ın Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, yazarın belirli dönem yayımlanmış hikâyelerinde, yer almış değerleri ortaya koymak amacıyla çalışma yapmıştır.

Kasap (2019), “Bekir Yıldız’ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Bekir Yıldız’ın çocuk eserlerinde, temel eğitim değerlerinin yeterliliğini ortaya koymak amacıyla böyle bir çalışma gerçekleştirmiştir.

Baran Yir, (2019), “Bilgin Adalı’nın Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Bilgin Adalı’nın otuz bir eserinde yer alan değerlerinin tespiti amacı taşımıştır.

Özkul (2019), “Haldun Taner’in Öykülerinde Tespit Edilen Değerlerin Türkçe Öğretim Programında (1-8. sınıf) Yer Alan Kök Değerlerle Uyumu” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Haldun Taner’in yazmış olduğu eserlerinde, doküman inceleme tekniği tarama yöntemi ile çalışma yapmıştır.

Barin (2019), “Üzeyir Gündüz’ün Çocuk Eserlerindeki Eğitsel Değerler” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Üzeyir Gündüz’ün eserlerinde doküman tarama yöntemiyle tespit ettiği değerleri; dört temel değer üzerinden çalışma yürütmüştür. Bu değerler evrensel, millî, dinî, ahlaki ve kişisel değerlerin tespiti olarak çalışmasını ortaya koymuştur.

Kavaz Özcan (2017), tarafından hazırlanan “Seza Kutlar Aksoy’un Eserlerinin Değerler Eğitimi ve Dil Zenginliği Bağlamında İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, yazarın değerler içerisinden daha çok evrensel değerlere yer verdiği sonucuna ulaşmıştır.

1.5. Duran Çetin'in Yaşamı ve Eserleri

1.5.1. Duran Çetin'in Yaşamı

Duran Çetin, Konya'nın Çumra ilçesine bağlı Apasaraycık köyünde doğdu. İlkokul ve ortaöğrenimini, Konya ilinin Çumra ilçesinde tamamladı. Daha sonra yükseköğrenimini Selçuk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesinde tamamladı. Öğretmenlik mesleğine Eskişehir'de başlamış, şu an ise görevine Konya ilinde devam etmektedir. Duran Çetin, ayrıca bazı gazetelerde köşe yazıları kaleme aldı. Bir kısım dergilerde ise hikâyeleri yayımlandı. Bu dergilerden bazıları şunlardır: “Berceste, Müsvedde, Ailemiz Çocuk” adlı dergilerdir... Ayrıca Duran Çetin, 2009 yılında 46. Kütüphaneler Haftası çerçevesinde düzenlenen etkinlikte kitap ve okumaya katkı ödülünü almıştır. Yine 2010 yılı Konya Gazete Cemiyeti tarafından “Yılın Gazetecilik Başarı Ödülleri” yarışmasında ise birincilik ödülünü almıştır (Çetin, 2019, s.4).

1.5.2. Duran Çetin'in Eserleri

1.5.2.1. Roman Türü Eserleri

- Bir Adım Ötesi, Beka Yayınları, İstanbul, (2002),
- Yolun Sonu, Beka Yayınları, İstanbul, (2004),
- Portakal Kızım, Beka Yayınları, İstanbul, (2005),
- Toprak Gönüllüler, Beka Yayınları, İstanbul, (2008),
- Portakal Kızım Sadece Ben, Beka Yayınları, İstanbul, (2010),
- Cüneyt, Beka Yayınları, İstanbul, (2012),
- Tebessüm Öğretmen ve Öğrencileri, Nar Yayınları, İstanbul, (2012),
- Muhteşem Yükseliş, Karatay Akademi Yayınları, Konya, (2013),
- Çılgın Okul, Nar Yayınları, İstanbul, (2013),
- Aylaynırlı Kız, Beka Yayınları, İstanbul, (2015),
- Başarı Avcıları, Beka Panda Yayınları, İstanbul, (2015),
- Portakal Kızım Gönül Mahkemesi, Beka Yayınları, İstanbul, (2015),
- Portakal Kızım Yürek Yangını, Beka Yayınları, İstanbul, (2015),
- Arşimet Zekai Okulda, Atlıkarınca Yayınları, Konya, (2016),
- Arşimet Zekai Gizli Görevde, Atlıkarınca Yayınları, Konya, (2016),
- Arşimet Zekai Tatilde, Atlıkarınca Yayınları, Konya, (2016),
- Arşimet Zekai Gizemli Mağara, Atlıkarınca Yayınları, Konya, (2016),

- Çanakkale Cennet Yolu, Atlıkarınca Yayınları, Konya, (2016),
- Portakal Kızım Bırak Beni, Beka Yayınları, İstanbul, (2017),
- Portakal Kızım Buraya Kadar, Beka Yayınları, İstanbul, (2017),
- Ateşe Uçan Kelebekler, Salıncak Yayınları, (2017),
- Mehmet Akif, Asım ve Biz, Atlıkarınca Yayınları, Konya, (2018),
- Başarı Ekibi, Atlıkarınca Yayınları, Konya, (2018),
- Şekil Yapma, Beka Yayınları, İstanbul, (2018),
- Çılgın Okul Çılgın Proje, Nar Yayınları, İstanbul, (2019),
- Çılgın Okul Kuantum Emre, Nar Yayınları, İstanbul, (2019).

1.5.2.2. Hikâye Türü Eserleri

- Bir Kucak Sevgi, Beka Yayınları, İstanbul, (2000),
- Güller Solmasın, Beka Yayınları, İstanbul, (2000),
- Kırmızı Kardelenler, Beka Yayınları, İstanbul, (2003),
- Sana Bir Müjdem Var, Beka Yayınları, İstanbul, (2006),
- Gözlerdeki Mutluluk, Beka Yayınları, İstanbul, (2007),
- Minik Göl, Koski Yayınları, İstanbul, (2009),
- Büyük Ödül, Beka Yayınları, İstanbul, (2009),
- Balkondaki Adam, Beka Yayınları, İstanbul, (2009),
- Kül Yığını, Beka Yayınları, İstanbul, (2010),
- Bir Yudum Şehir, Meram Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, (2011),
- Bekleyiş, Meram Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, (2011),
- Bir Değer İki Öykü, Kayalıpark Yayınları, (2016),
- Sevgi Çiçeğim Kitap Kuşum, Kayalıpark Yayınları, Konya, (2016),
- Bir Yudum Şehir, Kayalıpark Yayınları, Konya, (2016),
- Benim Harika Ailem, Beyaz Panda Yayınları, İstanbul, (2016),
- Mutluluk Yuvası, Beyaz Panda Yayınları, İstanbul, (2016),
- Sınanma Öyküleri, Oniks Yayınları, İstanbul, (2018),
- Kırlangıç Feryadı, Beka Yayınları, İstanbul, (2019),
- Sonbahar, Beka Yayınları, İstanbul, (2019),
- Dev ve Cüce, Beka Yayınları, İstanbul, (2019),
- Hezarfen Ahmet Çelebi, Kâşif Çocuk Yayınları, İstanbul, (2020),
- Aziz Sancar, Kâşif Çocuk Yayınları, İstanbul, (2020),

- Bitruci, Kâşif Çocuk Yayınları, İstanbul, (2021),
- Hoca Ahmed Yesevî, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, (2022).

1.5.2.3. Masal Türü Eserleri

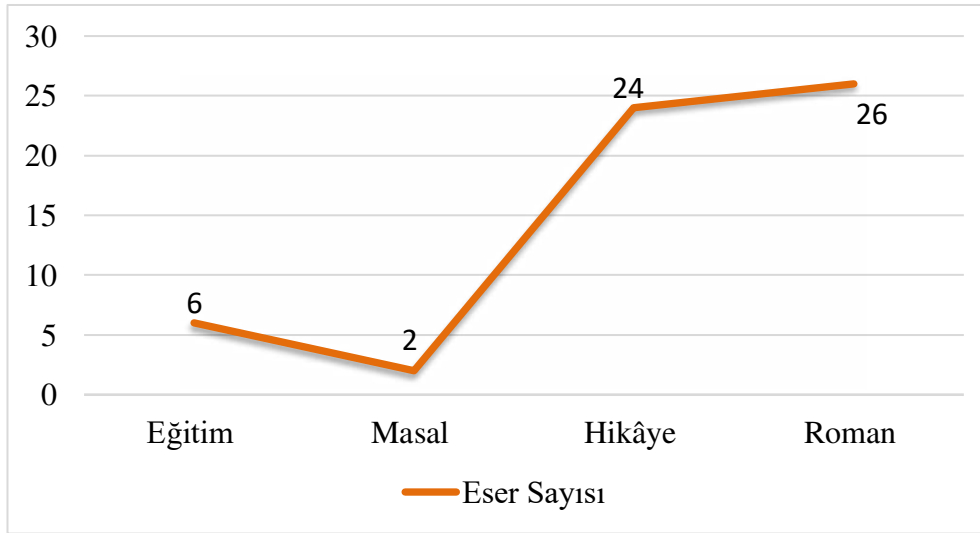
- Macera Peşinde, Nar Çocuk Yayınları, İstanbul, (2012),
- Kuledeki Sır, Beyaz Panda Yayınları, İstanbul, (2015).

1.5.2.4. Eğitim İle İlgili Eserler

- Ailede Çocuk Eğitimi, Beka Yayınları, İstanbul, (2019),
- Ailede Genç Eğitimi, Beka Yayınları, İstanbul, (2021),
- Başarının Kahramanı Sen Ol, Beka Yayınları, İstanbul, (2021),
- Kalbe Dokunan Öğretmen, Beka Yayınları, İstanbul, (2021),
- Peygamberimizin Eğitim Yöntemleri, Beka Yayınları, İstanbul, (2022),
- Gönüller Sultanı Hz. Muhammed'in (SAV) Hayatı, Ensar Yayınları, İstanbul, (2022), (Wikipedia, 2023).

Duran Çetin'in Eserlerinin Dağılımı: Duran Çetin tarafından kaleme alınan eserlerin sayısı aşağıda Grafik 1.1.'de gösterilmiştir:

Grafik 1.1: Duran Çetin'in Eserlerinin Karşılaştırılması

Grafik 1.1. incelendiğinde; yazar, toplamda elli sekiz eser kaleme almış olup aşağıda yazarın eser tür sayıları gösterilmiştir:

- Roman türünden yirmi altı adet eser ile en öne çıkan bu türde eser verdiği için roman türünün ilk sırada yer aldığı,

- Hikâye türünden yirmi dört adet eser ile ikinci sırada yer aldığı,
- Eğitim kitapları altı adet eser ile üçüncü sırada yer aldığı,
- Masal türünde ise iki adet eser ile dördüncü sırada yer alarak en az bu türden eser verdiği görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın ikinci bölümünde, araştırmanın yöntemi hakkında genel bilgiler yer almıştır.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılarak hazırlanmış bir çalışmadır. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2011, s.39) nitel araştırma yöntemi “gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği” araştırmadır. Nitel araştırma, yazılı materyallerin incelenmesine ve analiz edilmesine imkân vermesini sağlar. Bu sayede olay, olgu ve durumları tanımlaması ve betimlemesi ile araştırmaya katkı sağlayan bir yöntemdir. Sosyal bilimlerde tercih edilmiş bir araştırma yöntemidir.

2.2. Problem Cümlesi

Bu çalışmanın problem cümlesi “Duran Çetin’in çocuk hikâyelerinde adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerlerden hangisi öne çıkmıştır?” şeklinde oluşturulmuştur.

2.3. Tezin Önemi

Çocuk hikâye yazarlarından Duran Çetin’in eserleri üzerinde, değerler eğitimi açısından hiç çalışma yapılmamıştır. Bu amaçla çalışmadan elde edilen veriler ile MEB tarafından belirlenen kök değerlerin bu eserlerde hangisinin öne çıktığı ve işlendiği belirlenmiştir. Çalışma sonucunda kök değer yönünden zengin olan hikâyelerin temel eğitim düzeyindeki okullarda okutulan Türkçe ders kitaplarının içerisinde yer alıp almayacağı hakkında ilgili kişilere fikir sunacaktır.

2.4. Tezin Sınırlılıkları

Çalışmanın sınırlılıkları, aşağıda verilen iki maddede sunulmuştur:

1. Çalışma, yazar Duran Çetin'in "GM" ve "GS" adlı eserlerinde yer alan yirmi iki adet çocuk hikâyesi ile sınırlandırılmıştır.

2. Temel eğitim kapsamında yer alan Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2019, s.4) ve "Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmaları" (MEB, 2017) adlı çalışma kapsamında belirlenen on kök değer ile sınırlı tutulmuştur.

2.5. Çalışma Grubu

Çalışmanın grubu, Duran Çetin'e ait olan "GM" ve "GS" adlı eserlerde yer almış yirmi iki çocuk hikâyesinden oluşmaktadır.

2.6. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Çalışmayı biçimlendiren veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2011, s. 187) ise doküman incelemesi yöntemini "Araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" şeklinde tanımlamaktadırlar. Çalışmada verilerin toplanmasında inceleme konusu olan yazar Duran Çetin'in eserlerine yayınevinden ulaşılmıştır. Daha sonra makaleler, dokümanlar, kütüphaneler ve tezlere ulaşmak için YÖK'ün elektronik veri tabanı olan Ulusal Tez Merkezindeki tezlerden yararlanılmıştır.

Elde edilen veriler nitel veri analiz yöntemlerinden, "Betimsel Analiz Yaklaşımı" ile çözümlenmiştir. Bu yöntem ile çalışmadaki amaç, "birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği biçimde organize ederek yorumlamaktır" olarak ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 227). Bu bağlamda hikâyeler baştan sona okunmuş, eserlerdeki kök değerler taranarak işlenen kök değerlerin ortaya çıkarılması sağlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın üçüncü bölümünde, araştırmanın içeriğini oluşturan yazar Duran Çetin’in “GM” ve “GS” adlı eserlerinde, kök değerlerle ilgili bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Kök Değerler İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

3.1.1. “Adalet” Kök Değeri

Duran Çetin’in araştırmaya konu olan “GM” ve “GS” adlı eserlerinde dokuz adet adalet kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Tablo 3.1.’de adalet kök değerine yönelik yapılan incelenme bulguları sunulmuştur:

Tablo 3.1: “Adalet” Kök Değerinin İncelenmesi

Adalet Kök Değeri Geçen Hikâyeler	SN	KDS
Sıcak Çorba	21	4
Balıkçı	54	1
Son	62, 68	2
Âşıklar Çeşmesi	44	1
Güller Solmasın	56	1

TKDS: 9

Tablo 3.1. incelendiğinde, adalet kök değerine yönelik olarak incelenen hikâyelerden en öne çıkan hikâyenin “Sıcak Çorba” adlı hikâye olduğu tespit edilmiştir. Ardından “Son” adlı hikâyede iki adet adalet kök değeri; “Balıkçı”, “Âşıklar Çeşmesi” ve “Güller Solmasın” adlı hikâyelerde birer adet adalet kök değeri tespit edilmiştir. Diğer hikâyelerde ise adalet kök değeri tespit edilememiştir.

a) “GM” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Adalet” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; iki öğrenci arkadaşın bir kâse çorbayı paylaşarak içtiği görülmektedir. Dolayısı ile burada adalet kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“İki genç sadece bir çorbayı paylaşıyorlardı” (Çetin, 2007, s.21).

Yine “Sıcak Çorba” adlı hikâyede; lokanta sahibinin geçmişte Sahabe-i Kiram zamanında, paylaşma örneklerini hatırladığı görülmektedir. Dolayısı ile burada adalet kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“...Sahabeleri hatırladı; cömertliklerini, paylaşma duygularını... Abdurrahman Bin Avf ve Said Bin Rebii’yi hatırladı (Çetin, 2007, s.21).

Yine “Sıcak Çorba” adlı hikâyede; Hz. Muhammed (SAV) döneminde, Sahabe-i Kiram’ın mallarını ortak olarak paylaştığının anlatıldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada adalet kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Peygamber Efendimiz, Medine’de Abdurrahman Bin Avf’ı Said Bin Rebii ile kardeş yaptı. Said Bin Rebii, malına ve servetine onu da ortak yapmak istedi: Evimin yarısı senin... dedi” (Çetin, 2007, s.21).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; Hz. Muhammed (SAV) döneminde, Sahabe-i Kiram’ın servetini adaletli bir şekilde paylaşım yaptığı görülmektedir. Dolayısı ile burada adalet kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Abdurrahman Bin Avf hazretlerine serveti nasıl kazandığını sorduklarında:

Çok az kâra razı oldum. Hiçbir müşteriye boş çevirmedim, derdi” (Çetin, 2007, s.21)

“Balıkçı” adlı hikâyede; balıkçının müşterilerine hakkı gözetme konusunda uyarıda bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada adalet kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Hakkı gözetmeniz gerekmez mi? Emeğimin hakkını almalıyım” (Çetin, 2007, s.54).

“Son” adlı hikâyesinde; bir babanın çocuklarına adaleti her zaman gözetmeleri gerektiği nasihatinde bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada adalet kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Sonra en büyük oğluna dönmüş şöyle söylemişti:

-Adil! Sen bunların en büyüğsün. Bir gün hak vaki olur ben aranızdan ayrılırsam; zaten yaşım epeyce ilerledi, sen beni aratmayacaksın. Adaletli olacaksın;

hiçbir zaman haksızlık yapmayacaksın. Kardeşlerini görüp gözeteceksin. Bu hazineyi de beraber çıkaracak ve eşit paylaşacaksınız...” (Çetin, 2007, s.62).

“Son” adlı hikâyede; Ahmet Ağa’nın başına, hakkı gözetmemesi sonucu olmadık işlerin geldiği görülmektedir. Dolayısı ile burada adalet kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Arkadaşının çocukları Ahmet Ağa’nın durumunu duyunca, kendilerine yaptıkları haksızlığı hatırladılar üzüntüyle.”

Ahmet Ağanın daha önce yaptıkları kulaktan kulağa duyuldu. Herkes: “Yaptıklarının karşılığını çekti.” dedi” (Çetin, 2007, s.68).

b) “GS” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Adalet” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli, trafik kazası geçirmiştir. Kazaya sebebiyet veren kişinin, haksızlıklar karşısında başına istenmeyen şeylerin geldiği görülmektedir. Dolayısı ile burada adalet kök değerinin geçtiği görülmektedir:

“Haksız olduğu halde, haksızlık yaptığı insanlara yardımcı olmamıştı” (Çetin, 2000, s.44).

“Güller Solmasın” adlı hikâyede; Şebnem ve arkadaşı, şeker ve çikolatalarını kendi aralarında paylaşım yaptığı görülmektedir. Dolayısı ile burada adalet kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Evin küçük kızı Şebnem ile iyi anlaşır, şeker ve çikolataları birlikte paylaşırlardı” (Çetin, 2000, s.56).

3.1.2. “Dostluk” Kök Değeri

Duran Çetin’in araştırmaya konu olan “GM” ve “GS” adlı eserlerinde yirmi bir adet dostluk kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Tablo 3.2.’de dostluk kök değerine yönelik yapılan incelenme bulguları sunulmuştur:

Tablo 3.2: “Dostluk” Kök Değerinin İncelenmesi

Dostluk Kök Değeri Geçen Hikâyeler	SN	KDS
Ah O İmza	25, 26, 27, 29	5
Evden Çık	49	1
Son	58, 59	2
Gözlerdeki Mutluluk	103	1
O Bir Anne	16	1
Âşıklar Çeşmesi	35, 36, 39, 41	5
Unutulmaz Bir Gün	83, 96	1
Acil Servis	83	1
Bir Dost	101, 111	4

TKDS: 21

Tablo 3.2. incelendiğinde, dostluk kök değerine yönelik olarak incelenen hikâyelerden en öne çıkan hikâyelerin “Ah O İmza” ve “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyeler olduğu görülmektedir. Bu hikâyelerde beşer adet dostluk kök değerinin yer aldığı anlaşılmıştır. Diğer hikâyeler incelendiğinde, dostluk kök değerinin “Bir Dost” adlı hikâyede dört adet; “Son” adlı hikâyelerde iki adet; “Evden Çık”, “Gözlerdeki Mutluluk”, “Unutulmaz Bir Gün”, “O Bir Anne” ve “Acil Servis” adlı hikâyelerde birer adet yer aldığı tespit edilmiştir. Diğer hikâyelerde ise dostluk kök değeri tespit edilememiştir.

a) “GM” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Dostluk” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“Ah O İmza” adlı hikâyede; Seyit’in arkadaşını dostluk gereği üzmekten çekindiği görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Arkadaşı gördüklerine bir anlam veremedi. Onu hiç böyle görmemişti. Birlikte oldukları zamanlar çoktu. Gerçi birkaç şey duymuştu olanlarla ilgili. Yanlış olacağını düşündüğü için biraz da korktuğu için soramamıştı. Gönülünü incitmekten çekinmişti. Sandalyesini biraz daha yanaştırdı” (Çetin, 2007, s.25).

Yine “Ah O İmza” adlı hikâyede; Seyit’in arkadaşının yaşamış olduğu zor anını dostluk gereği öğrenmek istediği görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Seyit, çekingen bir tavırla tedirginlik içinde devam etti:

-Seni hiç böyle görmemiştim. Ne oldu sana? Bir derdin mi var?” (Çetin, 2007, s.26).

“Ah O İmza” adlı hikâyede; Seyit’in arkadaşının yaşamış olduğu sorunun çözümünde, kendisinin de dostluk gereği ona yardımcı olmak istediği görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Seyit, Barbaros’un sözünü kesti:

-Dur hele! dedi. Öyle şey mi olur. “Bu dünyada ihtiyaç sahibinin sıkıntısını giderenin, Allah da Ahirette onun sıkıntılarından birini gidereceğini” Peygamberimiz söylüyor, bunu biliyorsun” (Çetin, 2007, s.27).

Yine “Ah O İmza” adlı hikâyede; Seyit’in arkadaşının sıkıntısını gidermede ona yardım etme isteğinin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Kısa süren sessizlikten sonra Seyit, Barbaros’u yerinden hoplatan şu cevabı verdi:

-Ben, Allah’ın Ahirette sıkıntılarımdan birini gidermesini istiyorum. Sana parayı ben vereyim. Sonra ödersin; ilk önce şu sıkıntını giderelim. Ben sana güveniyorum” (Çetin, 2007, s.29).

“Ah O İmza” adlı hikâyede; Barbaros, arkadaşı olan Seyit’e istemediği sözler söylemiştir. Bunun üzerine Barbaros, bu durumdan pişmanlık duymuş ve daha sonra iki arkadaşın dostluklarının pekiştiği görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Az önceki söylediklerinin pişmanlığı ile kalkıp arkadaşını kucakladı” (Çetin, 2007, s.29).

“Evden Çık” adlı hikâyede; öğretmenın çevresindeki kişilerle dostane ilişkiler kurduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Öğretmen, ilçede kaldığı süre içinde iyi bir komşu ve en yakın dostları olarak orada oturdu” (Çetin, 2007, s.49).

“Son” adlı hikâyede; köyde yaşayan Ahmet Dayı’nın evine misafirlerinin gelmesi üzerine onlara karşı dostane davrandığı görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Babalarının dostu olan Ahmet Dayı, kapıyı açıp karşısında dostunun çocuklarını görünce:

-Oo! Yeğenlerim sizi hangi rüzgâr attı böyle? diyerek içeri buyur etti. Çocuklar ellerini öptüler bir bir” (Çetin, 2007, s.58).

Yine “Son” adlı hikâyede; Ahmet Dayı’nın arkadaşının çocuklarına babaları ile olan dostluğunu anlattığı görülmektedir. Dolayısı ile bu bölümde dostluk kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“-Gerçi benim durumum da çok iyi değil ama idare ediyorum. Köyde olsam ne yapacağım değil mi? diye sordu. Babaları ile nasıl iyi dost olduklarını anlattı örnekleriyle” (Çetin, 2007, s.59).

“GM” adlı hikâyede; yazarın kitaba önem vermesi ile kitabı bir dost olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Valizimi yerleştirdim. Yakın dostum olan kitabımı çıkardım. Bir bölüm okuyup, önümdeki koltuğun arkasında bulunan fileye bıraktım” (Çetin, 2007, s.103).

b) “GS” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Dostluk” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“O Bir Anne” adlı hikâyede; yazar ve kızı Zehra, eczanede karşılaştıkları durumdan dolayı kişinin büyüklerine karşı her zaman vefalı olması gerektiği düşüncesinin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Yaşlıları sevindirmek de kolay, üzme de. Sevindirip gönlünü ve duasını almak varken, üzme niye” diyerek adımlarımı sıklaştırdım” (Çetin, 2000, s.16).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli’nin yaşamış olduğu dram nedeniyle okuldan uzak kalması ve arkadaşlarının da kendisini bir an önce okulda görme isteğinin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Arkadaşların da seni özlemiş. Bak görüyorsun. Bir an önce dönmeni istiyorlar. Çabuk ayağa kalk!” (Çetin, 2000, s.35).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; öğretmeni ve arkadaşlarının Veli’yi dostane bir şekilde okulda karşılama isteğinin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Ziyaret saati sona ermişti. Öğretmeni:

-Biz gidiyoruz. Geçmiş olsun. Sakın ha üzülme!

Hepimiz seni bekliyoruz. Tamam mı? dedi” (Çetin, 2000, s.36).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli’nin hastanede arkadaşı ile zamanını güzel geçirdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Gönül hemşire, Veli ile oynaması için kızı Tuba’yı getirirdi. Beraberce oturdukları yerden oyun oynarlardı. Gazetenin vermiş olduğu maket evleri kesip yapıştırırlar, vakit geçirirlerdi” (Çetin, 2000, s.36).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli, kardeşi Esin ile oyun oynayarak onunla arkadaşça zaman geçirdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin geçtiği görülmektedir:

“Önceden Esin’den kıskandığı oyuncaklarını yere serdi. Onun da oynamasını istedi. Doyasıya birlikte oynadılar, kavgasız ve kardeşçe... Sevgi dolu kalpleriyle, sevgi dolu evlerinde” (Çetin, 2000, s.39).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli, uzun bir aradan sonra okula gitmiştir. Okuldaki arkadaşlarının kendisini iyi karşıladığı görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Arkadaşları çok iyi davranıyorlardı” (Çetin, 2000, s.41).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; Hüseyin Bey’in geziye katılanlara yönelik konuşmasında “dostluk” ifadelerini kullandığı görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin geçtiği anlaşılmıştır:

“-Arkadaşlar! Afiyet olsun. Bu tür faaliyetler, birbirimizi tanıma açısından ayrı bir öneme sahip. Dostlukların pekiştirilmesi açısından gerekli bir faaliyet. Gönül ister ki bunu her zaman yapalım. Ama buna da imkânımız yok” (Çetin, 2000, s.83).

“Acil Servis” ve “Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyelerde; yazar, iki hikâyenin birbiri ile bağlantılı bir şekilde eserinde anlattığı görülmektedir. Bu bağlamda hikâyede, Yahya Bey’in Hüseyin Bey’e olan dostça tavrından dolayı minnettar olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Haline şükrediyordu. Yaptıklarından dolayı da bana minnettar olduğunu söylüyor ve teşekkür ediyordu” (Çetin, 2000, s.96).

“Bir Dost” adlı hikâyede; arkadaşının bağımlı olmasından dolayı yazarın üzüntü duyduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerine yer verildiği anlaşılmıştır:

“-Gerçekten söylüyorum. Senin gibi bir arkadaşımın sigaraya bu kadar bağımlı olması beni üzüyor. Hem de çok üzüyor” (Çetin, 2000, s.101).

“Bir Dost” adlı hikâyede; yazarın arkadaşı ile ayrılık vakti geldiğinde, dostunu hep iyi olarak hatırlayacağı görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Kamyon hareket ettiğinde kendimi koskocaman dünyada yapayalnız hissettim. Çevremde insanlar vardı. Ama ben duygularımda yalnızlığı yaşadım. Çok sevmiştim Mehmet’i. İyi bir dosttu. Sırdaşım, arkadaşımdı” (Çetin, 2000, s.111).

“Bir Dost” adlı hikâyede; yazarın bir dosttan ayrılmanın kendisinde derin üzüntü yarattığı görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Mehmet, doğup büyüdüğü yerdeki akrabalarına yakın olmanın mutluluğunu yaşamaya hazırlanırken, ben bir dosttan ayrılmanın üzüntüsünü yaşıyordum” (Çetin, 2000, s.111).

“Bir Dost” adlı hikâyede; küçük Abdullah’ın herkeste dostluk örneği olarak yer edindiği görülmektedir. Dolayısı ile burada dostluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Küçük bir, büyük adamdı Abdullah... Küçüklerin debüyük olduğunu öğretmişti bütün tanıdık, dost ve arkadaşlara” (Çetin, 2000, s.111).

3.1.3. “Dürüstlük” Kök Değeri

Duran Çetin’in araştırmaya konu olan “GM” ve “GS” adlı eserlerinde yirmi dört adet dürüstlük kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir. **Tablo 3.3.**’de dürüstlük kök değerine yönelik yapılan incelenme bulguları sunulmuştur:

Tablo 3.3: “Dürüstlük” Kök Değerinin İncelenmesi

Ocak	10, 13, 14	4
Sıcak Çorba	15	1
Lastikli Minare	32, 35, 37	3
Evden Çık	44, 49	2
Son	62	1
Tartalım Abi	81, 82	2
Soygun	90	1
O Bir Anne	15	1
Âşıklar Çeşmesi	44	2
Sonradan Görme	54	1
Boyacı	68, 73	3
Unutulmaz Bir Gün	77	3

TKDS: 24

Tablo 3.3. incelendiğinde, dürüstlük kök değerine yönelik olarak incelenen hikâyelerden en öne çıkan hikâyenin “Ocak” adlı hikâye olduğu görülmektedir. Bu hikâyede dört adet dürüstlük kök değer ifadesinin yer aldığı tespit edilmiştir. Dürüstlük kök değerinin “Lastikli Minare”, “Boyacı” ve “Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyelerde üçer adet işlendiği tespit edilmiştir. Ardından “Evden Çık”, “Tartalım Abi” ve “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyelerde ikiye adet; “Sıcak Çorba”, “Son”, “Soygun”, “O Bir Anne” ve “Sonradan Görme” adlı hikâyelerde birer adet dürüstlük kök değerinin yer aldığı anlaşılmıştır. Diğer hikâyelerde ise dürüstlük kök değeri tespit edilememiştir.

a) “GM” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Dürüstlük” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“Ocak” adlı hikâyede; babanın oğlu Nurettin’e dürüstlük tavsiyesinde bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Nurettin arabaya binmeyi hayal ederek “yakın” demek istedi ama diyemedi; çünkü babası yalan söylememesi gerektiğini öğretmişti. Yalan söyleyeni Allah’ın da insanların da sevmeyeceğini, söylemişti. Babasının sözleri aklına gelince düşündüğünü

söylemekten vazgeçti. En zor durumda olsa bile, yalan söylememesi gerektiğini biliyordu” (Çetin, 2007, s.10).

“Ocak” adlı hikâyede; oğlu Nurettin’in bugün için yaşamış olduğu olayları babasına dürüst bir şekilde anlattığı görülmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin geçtiği anlaşılmıştır:

“Akşam babası geldiğinde ilk iş olarak olanları anlattı ayrıntısıyla. Babası olanları anlayınca yüzünde gülümseme oluştu” (Çetin, 2007, s.13).

“Ocak” adlı hikâyede; Nurettin’in bugün için yaşamış olduğu olayı babasına doğru bir şekilde aktardığı ifadeler geçmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Doğruyu söylemekten dolayı, ne kadar önemli biri olduğunun bir kez daha farkına vardı. Kendisi için bu, en büyük ödül” (Çetin, 2007, s.14).

“Ocak” adlı hikâyede; Nurettin’in babası, oğlunun göstermiş olduğu bu dürüst davranışından dolayı onu desteklediği görülmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Yalan söylemediğin için seni bir kez daha tebrik ediyorum. Bunu vazgeçilmez bir davranış olarak ömrünün sonuna kadar sürdürmelisin. Çünkü doğruluk insanı iyiliğe götürür. İyilik de cennete” (Çetin, 2007, s.14).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; yazar, bir kişiden borç almanın ve tekrar o kişiye borcu geri ödemenin dürüstlikle bağdaştığını anlatmaktadır. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Her şey hazır olduğu zaman, arkadaşlarından birkaçına uğrayacaklar ve dönüşte ödemek üzere borç para isteyeceklerdi” (Çetin, 2007, s.15).

“Lastikli Minare” adlı hikâyede; minare ustasının dürüstlüğü ile namının duyulduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Usta güngörmüş insandı. Tecrübe ve yeteneği bir araya gelince, zaman içinde namlı bir minare ustası olup çıkmıştı” (Çetin, 2007, s.32).

“Lastikli Minare” adlı hikâyede; minare ustasının kendi işinde herhangi bir sorun teşkil etmeyeceğini söylemiştir. Eğer sorun teşkil ederse, yaptığı işin bedelinin ücretsiz bir şekilde iade edeceğini bildirmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Usta kendinden emin bir şekilde:

-Yok yıkılmaz. Ama duyulursa, insanlar şüphelenir. Onun için kimsenin duymaması gerekir. Bir kez daha söylüyorum: Şimdilik bir şey olmaz, uzun zaman sonra yıkılabilir. O zaman gelir ücretsiz yaparım” (Çetin, 2007, s.35).

“Lastikli Minare” adlı hikâyede; Bilgiç Rıfat’ın yaşadığı olaydan ders çıkararak bundan sonra daha dikkatli ve dürüst olmaya çalıştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bilgiç Rıfat, işin aslını ve doğrusunu öğrenmeden konuşmanın nelere mal olduğunu, başına neler getirdiğini iyice kavramış oldu. Kendi kendine, daha ölçülü davranacağına dair söz verdi” (Çetin, 2007, s.37).

“Evden Çık” adlı hikâyede; öğretmen, kendisi oturmak için bir ev kiralayacaktır ve evi de bulmuştur. Öğretmenin ev sahibi ile konuşmasında kendisinden memnun kalmaması durumunda, kendisinin dürüst bir şekilde evden çıkabileceğini söylemiştir. Burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Nasip olursa; tayinim çıkıncaya kadar burada oturacağım. Tabii ki sen benden, ben de senden memnun kalırsam. İnsanlık hali eğer benden memnun kalmazsan; söyleyeceksin. On gün içinde çıkarım. Hiç kimsenin benim yüzümden rahatsız olmasını istemem” (Çetin, 2007, s.44).

“ Evden Çık” adlı hikâyede; öğretmen, kişisel olarak hata yaptığının farkına varmıştır. Bundan sonraki süreçte kendisinin her zaman dürüst olacağı düşüncesinin oluştuğu görülmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Öğretmen yaptığından utanmaya devam etti. Hep bunun altında ezildi. Bir daha hiç kimseye, böyle bir hatalı davranış yapmayacağına sayısız söz verdi” (Çetin, 2007, s.49).

“Son” adlı hikâyede; babasının kendisine yıllar önce söylediği sözleri hatırlama gelmiştir. Kendisinin de babasının söylediği sözler dürüst bir şekilde sadık kaldığı görülmektedir. Dolayısıyla burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Babasının defalarca “Sakin hiç kimseye söylemeyin!” uyarıları, yıllarca dilini tutmasını sağlamıştı” (Çetin, 2007, s.62).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; yazarın tartı tartan çocuklara seslenirken iyi bir birey olmanın dürüstlikle olabileceği nasihatının yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Ne okuduğunu sormadan, okumanın önemini anlatmak istedim:

-Çocuklar! İyi bir insan olmak için bilgili olmak gerekir. Bilgi de çok okumakla edinilir. İslam’ın ilk emrinin “Oku” olduğunu, Peygamberimizin beşikten mezara kadar ilim öğrenmeyi tavsiye ettiğini, biliyorsunuzdur” (Çetin, 2007, s.81).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; yazar, iyi bir birey olmanın kötü hallerden uzaklaşmakla mümkün olabileceğini ifade ettiği görülmektedir. Dolayısıyla burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-İyi insan olmak için, kötülüklerden uzak durmalıymışız” (Çetin, 2007, s.82).

“Soygun” adlı hikâyede; yazar, eşinin her zaman kendisinin yanında olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle de eşine karşı dürüst olması gerektiğini düşünmektedir. Dolayısıyla burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bunca yıl kendisine hizmet etmiş, iyi gününde kötü gününde yardımcı olmuştu. Bu yaşlı halinde hanımını kırmaktan vazgeçti. Karmaşık duygularla caddedeki yürüyüşüne devam etti” (Çetin, 2007, s.90).

b) “GS” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Dürüstlük” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“O Bir Anne” adlı hikâyede; insanın her zaman anne ve babasına iyi davranması gerekmektedir. Eğer iyi davranmazsa, kendi çocuklarının da kendisine iyi davranmayacağını düşünmektedir. Dolayısıyla burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Ama anne babaya iyi bakmak gerekir değil mi?

-Evet kızım.

-Bakmazlarsa, Allah kızar. Onun çocukları da ona bakmaz.

-Evet, kızım” (Çetin, 2000, s.15).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli’nin kazasına sebebiyet veren kişinin dürüst olmadığını düşünmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bütün bunların sebebi neydi? Yoksa verdiği sözünde durmaması mıydı” (Çetin, 2000, s.44).

Yine “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli’nin yaralanmasına sebep olan kişinin başına kötü olaylar gelmiştir. Veli, bu olayların geliş sebebini o kişinin dürüst olmamasına bağladığını düşünmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Ne demişler:

“Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste.” sözünde olduğu gibi, Veli’nin ahını mı almıştı” (Çetin, 2000, s.44).

“Sonradan Görme” adlı hikâyede; köyüne giden bir kişinin, içtiği çaylardan tat alamaması sonucu çaycının sözlerine düşar olmaktadır. Çay ikramında bulunan kişinin ifadesinde; “dürüstlükten uzaklaşanın güzel işlerden de uzak olabileceğinin” sözlerinin geçtiği görülmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Ağzı bozuk tada alışan, hep bozuk tat ister. Ruhu, bedeni kötülüğe alışan da güzel şeylere katlanamaz. Kötü şeyler ister. Güzelliklerden uzaklaşır, diye mırıldandı” (Çetin, 2000, s.54).

“Boyacı” adlı hikâyede; Emre, Hacer Teyze’den eşeğini isterken ona yalan söylememesi gerektiği düşüncesi geçmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Hacer Teyze! Eşğinizi bana verir misiniz?

-Ne yapacaksın?

Babam istedi, diyecek oldu. Yalan söylemekten vazgeçti. Doğruyu söyledi” (Çetin, 2000, s.68).

“Boyacı” adlı hikâyede; Emre, yarışma için Hacer Teyze’den habersiz bir şekilde gizlice eşeği almış ve boyamıştır. Yarışmanın sonucunda Emre’nin foyası ortaya çıkmıştır. Burada Emre, kendisinin dürüst olması gerektiğini anlar ve bu durumdan pişman olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Yaptığı yanlış altında ezildikçe ezildi” (Çetin, 2000, s.73).

“Boyacı” adlı hikâyede; Emre, oyunda yanlış davranışı sonucunda kendisinin adı “Boyacı” olarak kalmıştır. Emre’nin dürüst olmaması ile ilişkili probleminin anlatıldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Ama bu hiçbir şeyi değiştirmede. Yine herkes “Boyacı” dedi. İzinsiz alınan malın cezası bu olsa gerek, diye mırıldandı” (Çetin, 2000, s.73).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; Yahya Bey’in buluşma saati sözüne karşılık kimsenin orada olmaması üzerine Yahya Bey bu durumdan hayıflandığı görülmüştür. Burada dürüstlük kök değerine yer verildiği görülmektedir.

“Nihayet bize verilen saatte, buluşmak için sözleştiğimiz yere geldik. Fakat bizden başka kimseler yoktu” (Çetin, 2000, s.77).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; Yahya Bey’in sözleşmeye her zaman uyduğu görülmektedir. Dolayısı ile bu ifade ile dürüstlük kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“İnsanın, verdiği sözde durması gerektiğini her zaman söylerim. Verilen saatte de orada olmaya çalışırım. Bu tür aksine davranışları da tasvip etmem” (Çetin, 2000, s.77).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; yazarın ifadesinde insanın her zaman sözüne sadık kalması gerektiği görülmektedir. Dolayısı ile burada dürüstlük kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“-İşte azizim! Görüyorsun halimizi. İnsan sözüne sadık olmalı” (Çetin, 2000, s.77).

3.1.4. “Öz Denetim” Kök Değeri

Duran Çetin’in araştırmaya konu olan “GM” ve “GS” adlı eserlerinde otuz iki adet öz denetim kök değeri tespit edilmiştir. Tablo 3.4.’de öz denetim kök değerine yönelik yapılan incelenme bulguları sunulmuştur:

Tablo 3.4: “Öz Denetim” Kök Değerinin İncelenmesi

Öz Denetim Kök Değeri Geçen Hikâyeler	SN	KDS
Ocak	14	1
Sıcak Çorba	15, 19, 20	5
Lastikli Minare	37	1
Evden Çık	43, 48, 49	4
Balıkçı	52	2
Susuz Musluk	71, 73	4
Tartalım Abi	81	1
Soygun	85	1
Ay Tutulması	91	1
Âşıklar Çeşmesi	44	1
Sonradan Görme	53, 54	3
Güller Solmasın	65	1
Boyacı	69, 72, 73	4
Acil Servis	93, 94	3

TKDS: 32

Tablo 3.4. incelendiğinde, öz denetim kök değerine yönelik olarak incelenen hikâyelerden en öne çıkan hikâyenin “Sıcak Çorba” adlı hikâye olduğu tespit edilmiştir. Ardından sırasıyla incelendiğinde “Susuz Musluk”, “Evden Çık” ve “Boyacı” adlı hikâyelerde dörder adet; “Sonradan Görme” ve “Acil Servis” adlı hikâyelerde üçer adet öz denetim kök değerinin yer aldığı gözlemlenmiştir. “Balıkçı” adlı hikâyede iki adet; “Ocak”, “Lastikli Minare”, “Tartalım Abi”, “Soygun”, “Ay Tutulması”, “Âşıklar Çeşmesi” ve “Güller Solmasın” adlı hikâyelerde ise birer adet öz denetim kök değerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Diğer hikâyelerde ise öz denetim kök değeri tespit edilememiştir.

a) “GM” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Öz Denetim” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“Ocak” adlı hikâyede; Nurettin’in köylerine gelen bir kişi ile konuşmasında, ona karşı yalan söylememesi gerektiğini anlamıştır. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Doğruyu söylemekten dolayı, ne kadar önemli biri olduğunun bir kez daha farkına vardı. Kendisi için bu, en büyük ödüldü” (Çetin, 2007, s.14).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; öğrencilerin ekonomik olarak zorluk içinde olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Çok üşüyorlardı çok. Açlıktan üşüdüklerinin daha çok farkındaydılar. İki gündür doğru dürüst bir şey yememişlerdi. Üşüdükçe de açlıklarının depreştiğini hissediyorlardı.

Acıktıkça üşüyorlar, üşüdükçe acıkıyorlardı. Ya da böyle düşünüyorlardı” (Çetin, 2007, s.15).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; öğrencilerin ekonomik olarak zor durumdan nasıl çıkacaklarına dair kendilerince bir plan yaptıkları görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Her şey hazır olduğu zaman, arkadaşlarından birkaçına uğrayacaklar ve dönüşte ödemek üzere borç para isteyeceklerdi” (Çetin, 2007, s.15).

Yine “Sıcak Çorba” adlı hikâyede; iki arkadaşın yaşamış oldukları ekonomik şartlardan dolayı davranışlarına dikkat ettikleri görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Mustafa ve Rıdvan aslında dikkat çekmeden bir kâse çorba içip çıkacaklardı. Paraları ancak o kadarına yetiyordu” (Çetin, 2007, s.19).

Yine “Sıcak Çorba” adlı hikâyede; öğrencilerin içinde bulundukları ekonomik durumdan dolayı lokantada çorbayı çekinerek içtikleri görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Etrafı kolaçan ederek, utana sıkıla çorbayı içtiler: Çorbaya ekmek banarak bol miktarda ekmekle tastaki çorba bitmişti” (Çetin, 2007, s.20).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; bir grup arkadaş lokantada çorbalarını içmektedir. Bu sırada lokanta sahibinin onları izlemeye koyulduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Kendilerini kimsenin görmediğini varsayarak çorbalarını içerken, onları iki göz sürekli takip ediyordu” (Çetin, 2007, s.20).

“Lastikli Minare” adlı hikâyede; Bilgiç Rıfat’ın minare ustasına karşı olumsuz davranışından dolayı kendisi de pişman olmuştur. Daha sonra bu konu ile ilgili olarak Bilgiç Rıfat’ın minare ustasından özür dilediği görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bilgiç Rıfat, işin aslını ve doğrusunu öğrenmeden konuşmanın nelere mal olduğunu, başına neler getirdiğini iyice kavramış oldu. Kendi kendine, daha ölçülü davranacağına dair söz verdi” (Çetin, 2007, s.37).

“Evden Çık” adlı hikâyede; bir öğretmenin artık kiralık ev aramaktan yorulduğu; fakat ev aramaktan vaz geçmesi durumunda, ailesinin başına gelebilecek zorlukların olabileceği görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Eşi ve çocukları aklına geldi. “Onlar için katlanmalıyım.” dedi, belli belirsiz bir sesle” (Çetin, 2007, s.43).

“Evden Çık” adlı hikâyede; öğretmen, ev sahibinin oğlu ile problem yaşamaktadır. Yaşadığı problemi ev sahibi ile helalleşerek çözmeyi düşündüğü görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Ezik bir şekilde yanına yaklaştı. Kendisini affettirmeyi; helalleşmeyi düşündü” (Çetin, 2007, s.48).

“Evden Çık” adlı hikâyede; ev sahibinin oğlu ile öğretmen arasındaki meseleden dolayı ev sahibinin oğlunun öğretmenden özür dilemek durumunda kaldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bir ay sonrasındı. İş yerinde görüştüler. O gün olanları anlattı adam bir bir. Ev sahibi kadının oğlu, öğretmenden özür diledi:

-Biz memnunuz hocam; istersen kira vermeden otur, sözüyle rahatladılar” (Çetin, 2007, s.49)

“Evden Çık” adlı hikâyede; öğretmen, ev sahibi ile yaşamış olduğu meseleden dolayı ev sahibine tepkilidir. Fakat öğretmenin kendi hatasını anlaması üzerine ev

sahibine dönüş yapma isteğinin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Öğretmen yaptığından utanmaya devam etti. Hep bunun altında ezildi. Bir daha hiç kimseye, böyle bir hatalı davranış yapmayacağına sayısız söz verdi” (Çetin, 2007, s.49).

“Balıkçı” adlı hikâyede; yazar, öğretmenlik görevine başlamadan önce yaşamış olduğu sıkıntıları, yine kendisinin aşabileceğini düşünmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Ama önce kendi sıkıntısını aşmalıydı. Bunun için yoldaydı” (Çetin, 2007, s.52).

“Balıkçı” adlı hikâyede; balıkçının balık avı sırasında balıkları yakalamak için ısrarlı davranışlar sürdürdüğü görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bunu yapmak zorunda olduğunun bilinciyle tekrar iştahlanıyor, durmadan serpmeyi fırlatıyor, bir daha, bir daha: peş peşe” (Çetin, 2007, s.52).

“Susuz Musluk” adlı hikâyede; Büşra, köyde misafir olarak kalmaktadır. Ailesi, Büşra’ya musluktan akan suyu tasarrufla kullanılması gerektiği yönünde tavsiyelerde bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim ile ilgili dört adet kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Ne kadar güzel! Eğer sen, dikkatli olursan birkaç aylık tasarrufla, sana en güzel atarilerden birini alabiliriz” (Çetin, 2007, s.71).

“Büşra, suyun yokluğunun ne anlama geldiğini, birkaç gün içinde yaşayarak anlamıştı. Suyun yokluğu zordu hemde çok zor” (Çetin, 2007, s.73).

“-Suyumuz yok, suyu boşa harcamayın. Susuz kalırsınız sonra” (Çetin, 2007, s.73).

“Büşra ve Enes işin önemini biraz daha anlamış oluyorlardı böylece. Su getirmek için bir sürü zahmete katlanmanın zorluğunu anlamışlardı” (Çetin, 2007, s.73).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; çocuklar, kitap okumamanın kötü bir durum olduğunun farkındalar. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“İsimlerini sordum, okuduğu kitapların. Kendince bir şeyler söyledi. Okumamanın kötü olduğunun farkındaydı” (Çetin, 2007, s.81).

“Soygun” adlı hikâyede; yazar, ticaretle meşgul olmaktadır. Bunca yıldır biriktirmiş olduğu parasının kaybı veya parasını çaldırması durumunda başına gelebileceklerini düşünmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Parasını kaybederse çocukların rızkı, dükkânın sermayesi ne olacaktı” (Çetin, 2007, s.85).

“Ay Tutulması” adlı hikâyede; Bekçi Dayı, hanımının davranışlarının kendi davranışlarını etkilediğini düşünmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bekçi Dayının hanımı, sabahın erken saatinde yoğurduğu hamurun geç mayalanması, sıcak ekmeğin çıkmasını geciktirmişti. Geç kalmış olmanın sıkıntısını telaşlı davranışlarıyla gidermeye çalışıyordu” (Çetin, 2007, s.91).

b) “GS” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Öz Denetim” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli, trafik kazası geçirmiştir. Yaşadığı olayın onun hayatının geri kalan kısmı için Veli’yi daha dikkatli olmaya yönelttiği görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Kim bilir, belki de bu olay ömür boyu unutamayacağı bir ders olmuştu” (Çetin, 2000, s.44).

“Sonradan Görme” adlı hikâyede; İsmail Bey, bir kahvehanede yapmış olduğu yanlış tavırlardan dolayı kendi hatasını anlamıştır. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Biraz önceki mağrur halinden eser kalmamıştı. Söylediklerini düşündü. Ne kadar kaba davrandığının farkına vardı. Yanlışını anladı” (Çetin, 2000, s.53).

“Sonradan Görme” adlı hikâyede; İsmail Bey, garsona karşı davranışından dolayı kendi hatasını anladığı, bu yüzden de garsondan özür dilediği görülmektedir. Dolayısı ile burada yine öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Özür dilerim. Kusura bakmayın! diyerek masadaki fötr şapkasını eline aldı. Arkasına bile bakmadan oradan uzaklaştı” (Çetin, 2000, s.54).

“Sonradan Görme” adlı hikâyede; yine bir önceki alıntılarda olduğu gibi, İsmail Bey burada kendi hatasını anlamıştır. Dolayısı ile öz denetim kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Yaptığı hatalı davranışı anlamıştı. Kendini beğenmişliğin sonucunda düştüğü durumdan utandı.

Herkesten üstün olduğu düşüncesi, bu Anadolu kentinde yıkıldı” (Çetin, 2000, s.54).

“GS” adlı hikâyede; bir babanın çocuklarına karşı davranışlarında metin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Babası çok metin davrandı” (Çetin, 2000, s.65).

“Boyacı” adlı hikâyede; Emre’nin yarışmaya girme isteğinin olduğu, bunun içinde kendince çözümler üretmeye çalıştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“İğde ağacının altına oturdu. Biraz düşündü. Kendince bir çözüm buldu. Gözleri parladı. Yüzü gülümsedi” (Çetin, 2000, s.69).

“Boyacı” adlı hikâyede; Emre’nin yarışmada yanlış davranışlarda bulunduğu ve bu yanlış davranışını sonradan anladığı görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Kendisine “Boyacı” denmesini istemeyen Emre, çok kızmıştı. Ama yapacak bir şey yoktu. Bütün bunlara kendisi sebep olmuştu. Sonunu düşünmeden yaptığı yanlış çok şeye mal olmuştu” (Çetin, 2000, s.72).

“Boyacı” adlı hikâyede; Emre, yine yarışmada kural dışı davranışta bulunmuştur. Bu davranışın yanlış olduğunu sonradan fark ettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Yaptığına çok pişman oldu. Esas olan pişman olunacak işi yapmamaktı. Ama olmuştu bir kere, geri dönüşü yoktu” (Çetin, 2000, s.72).

“Boyacı” adlı hikâyede; Emre, oyunda kendince bir plan hazırlamıştır. Fakat Emre’nin bu planı oyunbozanlığa yönelik olunca Emre bu yanlıştan dönmeye çalıştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Çok üzölmüşü. Yaptığının yanlış olduğunu anlamıştı. Babasının uyarısı kulağına küpe olmuştu:

-Bu sana ders olsun” (Çetin, 2000, s.73).

“Acil Servis” adlı hikâyede; Yahya Bey’in geçirmiş olduğı kaza sonrası ailesine nasıl haber verilmesi gerektiğı sorusunun oluştuğı görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiğı anlaşılmıştır:

“Yahya Beyi derhal müşahede odasına aldılar. Bir müddet gözetim altında tutulması gerektiğini öğrenince, evine haber verme durumu ortaya çıkmıştı. Ama nasıl söyleyecektim” (Çetin, 2000, s.93).

“Acil Servis” adlı hikâyede; Yahya Bey’in insanoğlu üzerinde çeşitli düşüncelere daldığı görülmektedir. Dolayısı ile bu düşüncelerin kendisinde farklı davranışlara yönlendirdiğı anlaşılmaktadır. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiğı tespit edilmiştir:

“Dakikalarca düşündüm. Hava iyice kararmıştı. Yerdeki şehir ışıklarının yoğunluğu, gökteki yıldızların sayısını azaltmış gibi görünüyordu. Şehrin görünüşü muhteşemdi. İnsanın yaradılışının ve kendisinin muhteşem olduğı gibi, düşünmeye devam ettim. Yahya Beyin durumundan, eşine ne diyeceğime kadar” (Çetin, 2000, s.94).

“Acil Servis” adlı hikâyesinde; Yahya Bey’in yaşamış olduğı üzücü olayda, insanoğlunun ne kadar aciz ve yardıma muhtaç biri olduğunu fark ettiğı görülmektedir. Dolayısı ile burada öz denetim kök değerinin işlendiğı anlaşılmıştır:

“Bu olayın etkisinden kurtulmak oldukça zor görünüyordu. Yüzümü avuçlarımın içine alıp kendi kendime söylendim:

-En mükemmel şekilde yaratılan insan, ne kadar da zayıftı? En karışık problemleri çözen insan, bir anda aciz ve hiçbir şey hatırlayamayacak kadar çaresizlik içinde kalabiliyordu. Aman Allah’ım ne korkunç bir durum” (Çetin, 2000, s.94).

3.1.5. “Sabır” Kök Değeri

Duran Çetin’in araştırmaya konu olan “GM” ve “GS” adlı eserlerinde yirmi yedi adet sabır kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Tablo 3.5.’de sabır kök değerine yönelik yapılan incelenme bulguları sunulmuştur:

Sabır Kök Değeri Geçen Hikâyeler	SN	KDS
Ocak	11	1
Sıcak Çorba	16	2
Ah O İmza	27, 28	2
Evden Çık	39, 43	3
Balıkçı	51	1
Son	61, 65	3
Tartalım Abi	80	1
Ay Tutulması	94	1
O Bir Anne	11	1
Hayata Dönüş	18	1
Âşıklar Çeşmesi	23, 25, 27, 28, 29, 30, 41, 42, 43	11

TKDS: 27

Tablo 3.5. incelendiğinde, sabır kök değerine yönelik olarak incelenen hikâyelerden en öne çıkan hikâyenin “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâye olduğu tespit edilmiştir. Ardından “Evden Çık” ve “Son” adlı hikâyelerde üçer adet sabır kök değeri işlendiği görülmüştür. Daha sonra “Ah O İmza” ve “Sıcak Çorba” adlı hikâyelerde ikişer adet; “Ocak”, “Balıkçı”, “Tartalım Abi”, “Ay Tutulması”, “O Bir Anne” ve “Hayata Dönüş” adlı hikâyelerde birer adet sabır kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Diğer hikâyelerde ise sabır kök değeri tespit edilememiştir.

a) “GM” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Sabır” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“Ocak” adlı hikâyede; köye gelen misafirlerin Nurettin’in babasını sabırla beklediği görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“İçeriye girip, biraz sonra omzundaki kilimle çıktı. Adamların üzerine oturup babasının gelmesini bekleyeceklerini düşündü” (Çetin, 2007, s.11).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; Rıdvan, arkadaşının teklifi karşısında kendisinin de sessiz kaldığı ve sabırlı olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Mustafa çok güvendiği bir arkadaşına da uğramayı teklif edince, Rıdvan çaresizliğin verdiği moral bozukluğu ile sessiz kalmayı tercih etti” (Çetin, 2007, s.16).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; bir evde birlikte kalan öğrencilerin yaşadıkları dram nedeniyle bu süreci sabırla aşacağı inancı görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bütün kapıların kapandığı bir anda, sabahın getireceği aydınlık bekleniyordu, gece lambasının sarı ışığıyla aydınlattığı ala karanlık odada” (Çetin, 2007, s.16).

“Ah O İmza” adlı hikâyede; Seyit’in zor durumda olan arkadaşına sabır tavsiyesinde bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Kimse kimseye güvenmezse durumumuz ne olur? Sabırlı ol bakalım...” (Çetin, 2007, s.27).

“Ah O İmza” adlı hikâyede; Seyit’in zor durumda olan arkadaşına sabır tavsiyesinde bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Kendisini anladığını ifade eden içtenliğiyle söze karışan Seyit:

-Olur, böyle, insanın başına her şey gelir. Sağlık olsun, sabırlı olman gerekiyor; Allah sabredenlerle beraberdir, dedi” (Çetin, 2007, s.28).

“Evden Çık” adlı hikâyede; öğretmenin geçmişte yaşadığı sıkıntıları sabırla aşmış olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Lise yıllarında başlayan hem çalışıp hem okula gitme, bitti. Sıkıntılı bir dönem; sabahın köründe kalkıp, ekmek parası için çalıştığı günler, geride kaldı” (Çetin, 2007, s.39).

Yine “Evden Çık” adlı hikâyede; yazarın öğretmen olma hayaline, sabrederek kavuştuğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Öğretmen olmanın verdiği sevinç, mutlu olmasına yetti. Bugün içindi her şey. Yılların verdiği sıkıntı, bıkkınlık, üzüntü sona erdi” (Çetin, 2007, s.39).

“Evden Çık” adlı hikâyede; öğretmenin ev sahibini sabırla dinlediği görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Anlatılanları sabırla dinleyen adam, “komşusunun boş bir evi olduğunu, rahatlıkla kiralayabileceğini” söyledi” (Çetin, 2007, s.43).

“Balıkçı” adlı hikâyede; öğretmenin öğrencilerine sıkıntıları sabır göstererek aşabileceğini öğretmek istediği görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Görev alacaktı: Öğretmen olarak çocukların ufuklarında açılım sağlayacak; onlara hayatın gerçeklerini, yaşarken karşılaştıkları sıkıntıları aşmasını öğretecekti” (Çetin, 2007, s.51).

“Son” adlı hikâyede; çocukların belirli bir amaca ulaşırken o amaca sabrederek ulaştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Kavuşacakları zenginliğin hayaliyle dar ve geçilmez yolları aştılar hiç bıkkınlık duymadan. Şunun şurasında ne kalmıştı? Az sonra istedikleri her şey onların olabilecekti” (Çetin, 2007, s.61).

“Son” adlı hikâyede; çocukların zengin olma hayaline sabırla ulaşacakları inancının oluştuğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“İşte o anda, yıllarca özlem dolu bekleyişin, kavuşmayla son bulan sevinç çığlıkları kapladı dağın bu ıssız yerini” (Çetin, 2007, s.64).

“Son” adlı hikâyede; Ahmet Ağa’nın amacına ulaşmak için davranışlarında sabır gösterdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Ahmet Dayı çalılıkların arasından daha iyi görebilmek için dalları biraz araladı. Çocukların ellerindeki altınları görünce heyecanlandı. Biraz daha beklemesi gerektiğini düşündü” (Çetin, 2007, s.65).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; öğretmen olan yazarın sokakta tartı tartan çocukların konuşmalarını sabırla dinlediği görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Sabırla dinledim” (Çetin, 2007, s.80).

“Ay Tutulması” adlı hikâyede; köylülerin doğa olayını merakla ve sabırla beklediği görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“...Telaşlı bir bekleyiş sanki zamanın akışını durdurmuştu. Bekledi merakla” (Çetin, 2007, s.94).

b) “GS” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Sabır” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“O Bir Anne” adlı hikâyede; yazar ve kızının yaşlı teyze ile konuşmasında teyzeyi sabırla dinlediği görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Kızım Zehra’ya baktım. Pür dikkat kadını dinliyordu. Sessizce dinlemeye devam etti” (Çetin, 2000, s.11).

“Hayata Dönüş” adlı hikâyede; Veli’nin mutfakta hazırlanan keki yemek için sabırlı bir şekilde beklediği görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Gözü mutfığa açılan kapıya çakılı, halasının kek getirmesini beklemeye koyuldu” (Çetin, 2000, s.18).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli’nin sağlığına kavuşması için yakınları tarafından sabırla beklediği görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Veli’yi içeri alan doktorlar, bir türlü içeriden çıkmadılar. Beklemek ne kadar zordu. Bir haber, işaret... Şu anda en çok istediği şeydi” (Çetin, 2000, s.23).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli’nin yaşamış olduğu üzücü olay nedeniyle yakınlarının sabırlı olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerine yer verildiği anlaşılmıştır:

“Yapılacak ne varsa, yapılması için girişimlerde bulundu. Ve bekledi. Her kesin bir şey beklediği bu dünyada, bekledi... Ümitsizce ümidi... Toprağın rahmeti beklediği gibi, rahmeti... Kurtuluşunu... Hayata dönüşünü... Hayat sevincini tatması için tek bir kelime bile yetecekti ama” (Çetin, 2000, s.25).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; yazarın başına gelen zorluklar karşısında kendisinin de sabretmekten başka bir çaresinin olmadığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“İşte! Olan olmuştu. Ellerinden bir şey gelmiyordu. Sadece beklemek ve dua etmek” (Çetin, 2000, s.27).

Yine “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; yazar, sabretmenin büyük bir zorluk içerdiğini bilmesi; fakat sabretmekten başka çaresinin kalmadığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerine yer verildiği görülmektedir:

“Zaman geçmek bilmiyordu. Saniyeler saat, saatler bir asır gibi geliyordu. Çaresizlik ve endişenin sırtlarına yüklediği ağırlık, tahammülü güç bir hal alıyordu. Sanki bir dağın altında kalmış gibi sıkıntıları artıyordu” (Çetin, 2000, s.28).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; trafik kazası geçiren Veli’nin kaza sonrası yakınlarının Veli’yi sabırla beklediği görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Beklediler çaresizce... Çölde susuz kalmış insanın suya kavuşmayı beklediği gibi beklediler... Bir adada yalnız kalmış adamın beklediği gibi... Toprak kokulu ellerini semaya kaldırıp rahmet bekleyen çiftçi gibi beklediler Veli’nin kurtulmasını” (Çetin, 2000, s.28).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli’nin sağlığına kavuşması için yakınlarının onu sabırla beklediği görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Veli’nin anne-babası ve yakınları duydukları ile yıkıldılar. Koridoru yeniden ağlama sesleri kapladı. Ne yapacaklarını bilmeden oyalandılar. Beklediler” (Çetin, 2000, s.29).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli’nin sağlığına kavuşmasında ailesinin sabırlı bekleyişin devam edildiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Günler haftaları kovaladı, haftalar ayları. Veli’de en ufak bir gelişme olmadı. Gündüzleri yanında annesi bekledi. Geceleri babası başından ayrılmadı” (Çetin, 2000, s.30).

Yine “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli’nin sağlığına kavuşmasında arkadaşlarının sabırla iyileşmesini beklediği görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Teneffüslerde arkadaşları gibi oynamak, zıplamak ve koşmak istedi. Bunların hiç birisini yapamadı. Doktorun “Yürüyeceksin!” sözü kulaklarında çınladı aylarca” (Çetin, 2000, s.41).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli, zor günlerini yine kendisinin sabrederek aşacağını umduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Bu ümitle bekledi, uzunluğu ayları bulan günleri” (Çetin, 2000, s.41).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı yine aynı hikâyede; Veli, başından geçen zor günlerini, sabrederek aşabileceği inancının oluştuğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Onu bekleyen zor günler önünde duruyordu. Veli’nin tamamen iyileşmesi için, iki ameliyat daha olması gerekiyordu” (Çetin, 2000, s.42).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli ve ailesinin günlerini zorluklarla geçtiği görülmektedir. Daha sonra bu zorluklara sabrederek mutlu sona ulaştıkları görülmektedir. Dolayısı ile burada sabır kök değerinin işlendiği anlatılmaktadır:

“Kalkamadığı günlerin hıncını alırcasına oynadı. Anne ve babası sıkıntılarını geride bırakmışlardı. Artık mutluydular. Nereden nereye? Ölümden hayata... Sıkıntılı bir dönemden sağlığa... Uykusuzluktan dinlenmeye... Ümitsizlikten kurtulup hayatın manasını anlamaya... Bu dönem, bunların hepsini öğretmişti onlara” (Çetin, 2000, s.43).

Tablo 3.6: “Saygı” Kök Değerinin İncelenmesi

Saygı Kök Değeri Geçen Hikayeler	SN	KDS
Ocak	11	2
Sıcak Çorba	20, 22	2
Lastikli Minare	33	1
Evden Çık	39, 48	2
Balıkçı	54, 55	2
Son	62	1
Gözlerdeki Mutluluk	108, 109	2
O Bir Anne	16	1
Sonradan Görme	49, 50	3
Unutulmaz Bir Gün	78, 85, 89	4
Bir Dost	108	1

TKDS: 21

Tablo 3.6. incelendiğinde, saygı kök değerine yönelik olarak incelenen hikâyelerden öne çıkan hikâyenin “Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâye olduğu tespit edilmiştir. Saygı kök değerinin “Sonradan Görme” adlı hikâyede üç adet; “Ocak”, “Sıcak Çorba”, “Evden Çık”, “Balıkçı” ve “Gözlerdeki Mutluluk” adlı hikâyelerde ikişer adet işlendiği tespit edilmiştir. “Lastikli Minare”, “Son”, “O Bir Anne” ve “Bir Dost” adlı hikâyelerde birer adet saygı kök değeri tespit edilmiştir. Diğer hikâyelerde ise saygı kök değeri tespit edilememiştir.

a) “GM” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Saygı” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“Ocak” adlı hikâyede; Musa Amca’nın isteklerine, Nurettin’in saygılı bir şekilde cevap verdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Nurettin nezaketle ve sempatik tavrıyla:

-Tabi, dedi” (Çetin, 2007, s.11).

Yine “Ocak” adlı hikâyede; Musa Amca’nın söylemiş olduğu sözleri, Nurettin’in saygılı bir şekilde dinlediği görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Nurettin dikkatlice adamın anlattıklarını dinledi” (Çetin, 2007, s.11).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; Rıdvan’ın konuşmalarında nezaket dolu olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Rıdvan İstanbulluydu. Konuşmaları da nezaket doluydu. Suadiye’de büyümek farklı yapıyordu insan” (Çetin, 2007, s.20).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; Mustafa’nın büyüklerine karşı davranışlarında saygılı olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Mustafa’nın kendine güvenmesi için, çocukluğunda bile ona büyük insanlara davrandığı gibi davranırdı” (Çetin, 2007, s.22).

“Lastikli Minare” adlı hikâyede; minare ustasının çevresindeki kişilerle olan ilişkilerinde saygılı olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Çocukla çocuk, büyükle büyük olmasını bilirdi” (Çetin, 2007, s.33).

“Evden Çık” adlı hikâyede; öğretmenin otelde görevliler tarafından saygılı bir şekilde karşılandığı görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Gelişmiş bir kent görüntüsü veren bu şirin ilçede, ilk iş olarak bir otele yerleşti. Otel hizmetlileri ne kadar da nazikti?” (Çetin, 2007, s.39).

“Evden Çık” adlı hikâyede; kiracı olan öğretmenin ev sahibine karşı davranışlarında saygılı olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Döndü saygıyla baktı yaşlı kadına” (Çetin, 2007, s.48).

“Balıkçı” adlı hikâyede; balıkçının kendisinden balık satın almaya gelen kişilere karşı saygılı davrandığı görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Önemli mi? İnsan olmak, insana yakışır şekilde davranmak, sadece birileri için mi?” (Çetin, 2007, s.54).

“Balıkçı” adlı hikâyede; balıkçının kendisinden balık satın almaya gelen kişilerin saygısızlığını görmektedir. Bunun üzerine balıkçı, tepkisini haklı olarak onlara göstermektedir. Burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Âdem konuşmasına devam etti:

-Hiç kimseyi küçümsemeye hakkınız yok. İnsanları yaptıkları işe ve yaşadıkları yere göre değerlendirmenizin; yermenizin mantığı da yok. Size satacak balığım da yok!” (Çetin, 2007, s.55).

“Son” adlı hikâyede; çocukların vefat eden babalarını rahmetle andığı görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Allah rahmet eylesin.”, “Allah taksiratlarını affetsin.” sözleri döküldü ağızlarından” (Çetin, 2007, s.62).

“GM” adlı hikâyede; yazarın yanında oturan yolcunun saygıya dair sözler söylediği görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bir çırpıda Mevlana’nın birçok sözünü sıralayıverdi: “Şefkat ve merhamette güneş gibi ol.”

“Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol” (Çetin, 2007, s.108).

“GM” adlı hikâyede; yazar, trende yolculuk yapmaktadır. Yanına oturan kişinin kendisi ile sohbetinin saygı içerisinde olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“O konuştuğça ben şaşırdım. Bilgisinden ve Mevlâna sevgisinden dolayı saygım arttıkça arttı” (Çetin, 2007, s.109).

b) “GS” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Saygı” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“O Bir Anne” adlı hikâyede; yazar, yaşlılara saygı gösterilmesi konusunu dile getirmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Yaşlıları sevindirmek de kolay, üzme de. Sevindirip gönlünü ve duasını almak varken, üzme niye” diyerek adımlarımı sıklaştırdım” (Çetin, 2000, s.16).

“Sonradan Görme” adlı hikâyede; çay ocağına gelen bir kişiye garsonun nazikçe çay ikramında bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Garson elinde çay ile masaya geldi.

-Buyurun! Çayınız, diyerek çayı masaya bıraktı” (Çetin, 2000, s.49).

Yine “Sonradan Görme” adlı hikâyede; yine garsonun çay ikramında bulunduğu, müşterisine saygı çerçevesinde ikram ettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Garson biraz kızmıştı. Ama belli etmedi.

-Tamam beyefendi! Derhal değiştiriyorum, diye cevap verdi” (Çetin, 2000, s.49).

“Sonradan Görme” adlı hikâyede; garsonun çayhaneye çay içmeye gelen kişiye saygıda kusur etmediği görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Garson koştu:

-Tamam ağam! Sakin olun. Size şimdi özel çay yaptıracağım, diyerek bardağı aldı” (Çetin, 2000, s.50).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; yazarın Yahya Bey’i saygılı bir şekilde nazikçe dinlediği görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Yahya Bey öyle içten anlatıyordu ki, konuşmasını hiç bölmeden dinledim. Zigana’nın zirvesini görmeme rağmen hiç sesimi çıkarmadım” (Çetin, 2000, s.76).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; yazarın saygılı davranışlarından dolayı onu sempatik gördüğü görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Sempatik davranışlarıyla da sevilen birisiydi” (Çetin, 2000, s.78).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; yazarın emeği geçenlere istinaden, onları saygı ile andığı görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Aha! Bu küçük tarladan başka, ekip dikecek yerimiz de yok. Burayı da dedemin babası temizlemiş. Allah rahmet eylesin” (Çetin, 2000, s.85).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; ev sahibinin kızının evine gelen misafirlerine saygı gösterdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Kız hemen koştı. Kıpkırmızı bir testiden tasa su doldurup getirdi. Tası dedesine uzattı:

-Kızım! Önce hocama ver.

Kız, elindeki tası bana uzattı. Gözlerimi adama çevirdim:

-Siz için, dedim.

-Yok yok. Önce sen iç. Sen misafirsin” (Çetin, 2000, s.89).

“Bir Dost” adlı hikâyede; yazarın burada hem misafirlerine hem de büyüklerine karşı gösterilen saygının geçtiği ifadeler görülmektedir. Dolayısı ile burada saygı kök değerine yer verildiği görülmektedir:

“Az ötedeki çınar ağacının altında oturanlardan Osman Dede kalkıp yanımıza kadar geldi. Bizden büyük olduğu için ayağa kalktık. Büyüklerimize ve yanımıza misafir gelenlere saygıda kusur edilmemesi gerektiğini biliyorduk. Sandalyenin birisini koyup oturmasını istedik” (Çetin, 2000, s.108).

3.1.7. “Sevgi” Kök Değeri

Duran Çetin’in araştırmaya konu olan “GM” ve “GS” adlı eserlerinde kırk iki adet sevgi kök değeri tespit edilmiştir. Tablo 3.7.’de sevgi kök değerine yönelik yapılan incelenme bulguları sunulmuştur:

Tablo 3.7: “Sevgi” Kök Değerinin İncelenmesi

Sevgi Kök Değeri Geçen Hikâyeler	SN	KDS
Ocak	10, 14	2
Sıcak Çorba	22, 23	2
Lastikli Minare	33	4
Evden Çık	42, 43	3
Susuz Musluk	72	1
Tartalım Abi	80, 82, 84	7
Gözlerdeki Mutluluk	106, 108	3
O Bir Anne	15, 16	2
Hayata Dönüş	20	1
Aşıklar Çeşmesi	32, 33, 35, 36, 39, 41,	8
Güller Solmasın	58, 64	2
Unutulmaz Bir Gün	81, 83, 87	4
Bir Dost	88, 97, 111	3

TKDS: 42

Tablo 3.7. incelendiğinde, sevgi kök değerine yönelik olarak incelenen hikâyelerden en öne çıkan hikâyenin “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâye olduğu tespit edilmiştir. Diğer hikâyelerde sevgi kök değerinin “Tartalım Abi” adlı hikâyede yedi adet; “Lastikli Minare” ve “Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyelerde dörder adet yer aldığı gözlemlenmiştir. “Evden Çık”, “Gözlerdeki Mutluluk” ve “Bir Dost” adlı hikâyelerde üçer adet; “Ocak”, “Sıcak Çorba”, “O Bir Anne” ve “Güller Solmasın” adlı hikâyelerde ikişer adet sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Ardından “Susuz Musluk” ve “Hayata Dönüş” adlı hikâyelerde birer adet sevgi kök değerinin yer aldığı anlaşılmıştır. Diğer hikâyelerde ise sevgi kök değeri tespit edilememiştir.

a) “GM” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Sevgi” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“Ocak” adlı hikâyede; köye ziyarete gelen bir kişinin Nurettin’i sevdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Adam, arabadan gözlerini ayıramayan Nurettin’in başında gezdirdi ellerini; bir kedi yavrusunu okşar gibi yaptı:

-Ne güzel gözlerin var, dedi” (Çetin, 2007, s.10).

“Ocak” adlı hikâyede; bir babanın oğluna sevgide bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Nurettin gülmekten kendini alamadı. Babası Nurettin’i kucağına bastırdı. Saçlarını okşadı. Uysal bir kedi yavrusu gibi babasının kucağına kendini bıraktı. Sevgiyi sıcacık hissetmek, onun gönlünü de ısıttı” (Çetin, 2007, s.14).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; Mustafa’nın geçmişte ninesinin kendisini çok sevdiğini hatırlamıştır. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Sonunda başarmıştı ama: Torunlarının içinde tek Kur’an okuyanı oydu. Kendisiyle ne kadar gurur duymuştu. “Mustafa” dediği zaman, onun yanında akan sular dururdu” (Çetin, 2007, s.22).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; yine Mustafa’nın ninesi, geçmişte Mustafa’ya olan sevgisini kahve yaparak göstermiş olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Mustafa her köye gittiğinde anneannesi, ocakta yanan meşe ve ardıc odunlarının çıtırtılarının eşlik ettiği ateşte ona kahve yapardı” (Çetin, 2007, s.23).

“Lastikli Minare” adlı hikâyede; minare ustasının çocukları çok sevdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Çocuklar caminin avlusunu, çocuk bahçesine çeviriyorlardı. Onların oyunları, gürültüleri ustanın çalışmasını hızlandırıyordu. Çocuklarla olan bu yakınlığı, onlara bazı şeyleri öğretmesini de sağlıyordu” (Çetin, 2007, s.33).

“Lastikli Minare” adlı hikâyede; minare ustasının insanların sevgisini kazanmış olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Usta, şen şakrak ve muziplikte üstüne olmayan bir yapıya sahipti. Çalışmaya gelenlerin hepsi onun konuşmalarıyla neşelenir, güzel vakit geçirirdi. Herkesle şakalaşır, herkese güler yüz gösterirdi. Bu sebeple köylülerin ilgisini ve sevgisini kazanmıştı” (Çetin, 2007, s.33).

“Lastikli Minare” adlı hikâyede; minare ustasının çocukların sevgisini kazandığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Hele çocuklar onu bir ayrı severlerdi. Çocuklarla şakalaşır, çalışırken onlara bilmeceler sorar, birlikte sözlü bulmacalar çözerdi. Ayrıca çocukların sorduğu soruları defalarca söylemiş olsa da üşenmeden cevap verir, onların gönüllerini alırdı” (Çetin, 2007, s.33).

“Lastikli Minare” adlı hikâyede; minare ustasının çocukları çok sevdiği, onların sevgisini kazanmış olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Çalıştığı süre içerisinde cuma günleri camideki çocuklara şeker dağıtması ayrı bir özelliğiydi. Belki de bu sebeple çalışan kadar da çocuk gelirdi” (Çetin, 2007, s.33).

“Evden Çık” adlı hikâyede; yazarın ormanın güzelliğinden etkilendiği ve doğayı çok sevdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Pencereye yöneldi. Gördükleri karşısında şaşırdı. “Ne kadar güzel bir bahçe” dedi. Kendi köylerinde de orman vardı. Ama şehrin ortasında bu kadarının da olacağını hiç düşünmemişti; balta girmemiş orman gibiydi” (Çetin, 2007, s.40).

“Evden Çık” adlı hikâyede; yazarın küçüklüğünde, babasının kendisini dinî sorumluluklarla yetiştirdiği görülmektedir. Bu nedenle yazarın babasını çok sevdiği anlaşılmaktadır. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Odasına dönüp namazını kıldı. Küçüklüğünden beri namazını hep kılmıştı. Babasının sürekli öğüdü “Namazını kıl oğlum!” olmuştu. Babasını hatırladı. Onun için dua etti” (Çetin, 2007, s.42).

“Evden Çık” adlı hikâyede; yazarın ailesine karşı sevgide bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin geçtiği ifadeler görülmektedir:

“Ailesiyle hasret giderdi. Çocuklarını kucağına bastı; kokladı, kokladı” (Çetin, 2007, s.43).

“Susuz Musluk” adlı hikâyede; yazarın burada yine ailesine olan sevgisinin dile getirildiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bayramlarda, ailenin büyükleri ile birlikte olmak gibi güzel bir âdetleri vardı” (Çetin, 2007, s.72).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; yazarın çocuklara sevgi ile yaklaştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Sevgiyle baktım gözüne” (Çetin, 2007, s.80).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; yazarın çocuklarla sohbetinde, sevgi konusuna önem verdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Sevgi güzel şeydi. Nice kötülükleri engelliyordu. Birçok şeyi kolayca hallediyordu” (Çetin, 2007, s.80).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; yazarın çocuklarla sohbetinde, insan sevgisi konusuna değindiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Yaratılanı, yaratandan ötürü sevmek insanı yüceltiyor, duyguları temizliyordu” (Çetin, 2007, s.80).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; çocukların kitaba olan sevgilerinin söz konusu olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“-Abi! Param olsa alacağım. Ben kitap okumayı çok severim. Fakat imkânsızlık işte” (Çetin, 2007, s.80).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; öğrencilerin öğretmenlerine olan sevgisini dile getirdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“-Öğretmenliği seviyorum. Öğretmenler iyi insanlar. Bizim öğretmenimiz şeker gibi şeker. Bizi seviyor; güzel şeyler öğretiyor” (Çetin, 2007, s.82).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; yine aynı şekilde öğrencilerin öğretmenlerine olan sevgisinin anlatıldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Ömer, araya giriyor:

-Ben de öğretmen olacağım, diyor.

-Öğretmeninizi çok mu seviyorsun?

-Çok, diyor ufka bakarak” (Çetin, 2007, s.82).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; öğretmenin sokakta tartı tartan çocukları severek onlara sevgide bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Serhat:

-Abi! Bizim hikâyemizi de yaz. Ne olursun? Lütfen...

-Tamam tamam. Sizin hikâyenizi de yazacağım, diyerek başlarını tekrar okşadım” (Çetin, 2007, s.84).

“GM” adlı hikâyede; trendeki bir yolcunun Kuran-ı Kerim’e olan sevgisinin olduğu ve anlatıldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Yandaki yaşlı adama baktım. Cebinden çıkardığı Kuran-ı Kerim’i okuyordu. Yüzündeki olumsuzluk kaybolmuştu. Dünya ile bağlantısı olmayan bir huzur, gözlerinde parlıyordu. Evet, gözlerde parlayan huzur yayılıyordu gecenin loş ışığı altındaki kompartımana. Belki de gözlerdeki aydınlığı gördüklerim” (Çetin, 2007, s.106).

“GM” adlı hikâyede; yazar, trenle seyahat etmektedir. Seyahat sırasında yanında oturan yolcuya, Mevlâna’ya olan sevgisini görmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Mevlana’ya olan sevgisini anlatmak için duramadı, cümleleri peş peşe sıraladı:

-Mevlana’yı sık sık ziyaret etmek, herhalde huzurumu artırırdı. Ziyaret ettiğimde çok farklı duygular yaşadım. Manevi bir hava soludum bitmesini hiç istemeden. Anlatamam” (Çetin, 2007, s.108).

“GM” adlı hikâyede; yazar, seyahat sırasında yanındaki yolcunun sevgi dolu bir insan oluşuna şahit olmakta ve yazarın bu durumdan etkilendiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Böyle bir sevgi insanı ve gönül dostundan etkilenmemek mümkün müydü” (Çetin, 2007, s.108).

b) “GS” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Sevgi” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“O Bir Anne” adlı hikâyede; yazarın anne-babaya karşı her zaman sevgi göstermenin öneminden bahsettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Tabi kızım. Anne baba çok sevilmeli” (Çetin, 2000, s.15).

“O Bir Anne” adlı hikâyede; insanın her zaman annesine sevgide bulunması gerektiği anlatılmıştır. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Annesi, bunun mümkün olamayacağını Zehra’ya anlattı. Annelerin sevilmesi gerektiğini, “Cennet, anaların ayakları altındadır” sözünün ne anlama geldiğini de” (Çetin, 2000, s.16).

“Hayata Dönüş” adlı hikâyede; komşularının Veli’ye karşı sevgide bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Çünkü diğer komşuları gibi Veli’yi o da çok severdi” (Çetin, 2000, s.20).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; Veli’nin sağlığına kavuşması için herkesin ellerinden gelen her şeyi yapmaya çalıştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Ortopedi servisindeki odasında, akşamdan sabaha kadar babası, dedesi, amcası ve dayısı sırasıyla yanında kalıp refakat ediyorlar, bir dediğini iki etmiyorlardı. Veli’nin gönlünü hoş etmek için ne gerekiyorsa yapıyorlardı” (Çetin, 2000, s.32).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; hastanede tedavi gören Veli’nin çevresindeki kişiler tarafından sevildiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Yeşil gözleri, sempatik davranışları ile kendisini herkese sevdirdi. Doktorlar onunla şakalaşmadan duramazlardı” (Çetin, 2000, s.33).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; öğretmenin okuluna kavuşan öğrencisi Veli’yi sevdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Şaşkın bakışların arasında öğretmenin öpücüğünü yanağında hissetti:

-Geçmiş olsun Veli!” (Çetin, 2000, s.35).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; okul arkadaşlarının Veli’ye karşı sevgide bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Arkadaşların da seni özlemiş. Bak görüyorsun. Bir an önce dönmeni istiyorlar. Çabuk ayağa kalk” (Çetin, 2000, s.35).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; öğretmenin uzun bir aradan sonra nihayet Veli’yi okulda gördüğü ve sevdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Öğretmeni tekrar Veli’nin yanaklarından öptü. Arkadaşları da geçmiş olsun dilekleriyle ayrıldılar” (Çetin, 2000, s.36).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; hastanede tedavi gören Veli’nin yakınları tarafından sevildiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Hastanenin maskotu haline gelmişti. Personelden tanımayan kalmamıştı. Onunla şakalaşmak, akıllıca cevaplarını dinlemek hoşlarına gidiyordu. Nöroloji uzmanı doktorun Veli’ye olan sevgisi daha bir başkaydı. Her gün yanına uğrar, ona para verirdi. Bu da Veli’nin çok hoşuna giderdi” (Çetin, 2000, s.36).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; çocukların birbirleri ile dostça oyun oynadığı anlaşılmaktadır. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Önceden Esin’den kıskandığı oyuncaklarını yere serdi. Onun da oynamasını istedi. Doyasıya birlikte oynadılar, kavgasız ve kardeşçe... Sevgi dolu kalpleriyle, sevgi dolu evlerinde” (Çetin, 2000, s.39).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; bir annenin çocuğuna karşı şefkat ve sevgide bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Annesi vaktinin çoğunu okulda geçirmeye başladı. Sırtında taşıyordu, doğmadan önce dokuz ay karnında taşıdığı gibi. Anne şefkati bir başkaydı. Allah onlara başka bir duygu vermişti. Zaten bu duygu anne yapıyordu insanı” (Çetin, 2000, s.41).

“GS” adlı hikâyede; kardeşlerin kendi aralarında geçen konuşmalarında, iki kardeşin doğaya karşı ilgi ve sevgisinin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“-Abla! Suyu açar mısın?

-Açıyorum.

-Abla! Gülleri her gün sulayalım.

-Neden?

-Sulayalım ki, güller solmasın.

-...” (Çetin, 2000, s.58)

“GS” adlı hikâyede; bir annenin çocuğuna olan sevgisinin dile getirildiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Annenin yavrusuna bağlılığını herkes bilir. Yavrusundan ayrılmak, annenin kabullenebileceği bir fikir değildi. Gözü gibi koruduğu sevdiği kızı balkondan düşmüştü” (Çetin, 2000, s.64).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; yazarın doğaya karşı sevgisinin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Ormanda dolaşmak insana büyük bir haz veriyordu” (Çetin, 2000, s.84).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; yazarın orman gezisi sırasında, doğaya olan sevgisinin dile getirildiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Dağın bu yamacından aşağısının görüntüsü, anlatılması mümkün olmayan güzellikteydi. Her taraf yemyeşil... Yeşilden başka bir şey görmek mümkün değil... Sanki yemyeşil deniz... Dağın zirveleri de aynı yoğunlukta yeşildi” (Çetin, 2000, s.81).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; yazarın orman gezisi sırasında doğaya karşı sevgisinin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Pınarın suyundan içmek için gelen kuşları izledim uzunca bir müddet. Çeşit, çeşit kuş! Farklı farklı ötüşleri! Ağaçlar... Bitkiler... Hayvanlar... Bu güzellikleri düşünmek, insanın ufkunu açıyordu” (Çetin, 2000, s.83).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; yazar, orman gezisi sırasında doğanın güzelliğinden etkilendiği ve yazarın doğaya olan sevgisinin anlatılmaya devam edildiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Pınarın başına oturdum. Akan suyun çıkardığı tabi müziği dinleyerek, kulaklarıma bayram yaptırđım” (Çetin, 2000, s.87).

“Bir Dost” adlı hikâyede; yazarın doğaya karşı sevgisinin anlatıldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Sırtüstü uzanıp, gökyüzünü seyretmek... Derinlere dalıp gitmek, çok derinlere... Gökyüzünün maviliği içerisinde kaybolmak... Ayrı bir huzur, farklı bir tat veriyor insana” (Çetin, 2000, s.88).

“Bir Dost” adlı hikâyede; yine yazarın orman içinde gezinirken doğaya olan sevgisinin devam ettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Bahçedeki yıllanmış çınar ağaçları görmeye değerdı doğrusu” (Çetin, 2000, s.97).

“Bir Dost” adlı hikâyede; yazarın minik Abdullah’ı “sevgi” timsaline benzettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sevgi kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Ve oğlu Abdullah... Sevgi, sevme ve sevilmenin örneğiydi” (Çetin, 2000, s.111).

3.1.8. Sorumluluk Kök Değeri

Duran Çetin’in araştırmaya konu olan “GM” ve “GS” adlı eserlerinde yirmi beş adet sorumluluk kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Tablo 3.8.’de sorumluluk kök değerine yönelik yapılan incelenme bulguları sunulmuştur:

Tablo 3.8: Sorumluluk Kök Değerinin İncelenmesi

Sorumluluk Kök Değeri Geçen Hikâyeler	SN	KDS
Ocak	9, 11	4
Evden Çık	39, 42, 43	5
Balıkçı	51, 54	2
Son	58, 62	2
Susuz Musluk	73	1
Tartalım Abi	79	1
Soygun	85, 86, 89	4
O Bir Anne	9, 13, 15	3
Hayata Dönüş	17	1
Âşıklar Çeşmesi	32, 41	2

TKDS: 25

Tablo 3.8. incelendiğinde, sorumluluk kök değerine yönelik olarak incelenen hikâyelerden en öne çıkan hikâyenin “Evden Çık” adlı hikâye olduğu tespit edilmiştir. “Ocak” ve “Soygun” adlı hikâyelerde dörder adet; “O Bir Anne” adlı hikâyede üç adet, “Balıkçı”, “Son” ve “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyelerde ikişer adet sorumluluk kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Ardından “Susuz Musluk”, “Tartalım Abi” ve “Hayata Dönüş” adlı hikâyelerde birer adet sorumluluk kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Diğer hikâyelerde ise sorumluluk kök değeri tespit edilememiştir.

a) “GM” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Sorumluluk” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“Ocak” adlı hikâyede; bir anne ve babanın sorumluluk gereği tarlaya gittiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Anne ve babası çalışmak için tarlaya gitmişler, meydan Nurettin’e kalmıştı” (Çetin, 2007, s.9).

“Ocak” adlı hikâyede; köye gelen bir amcanın Nurettin’e sorumluluk verdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Nurettin dikkatlice adamın anlattıklarını dinledi.

Adam en ince detayına kadar anlattı yapacaklarını” (Çetin, 2007, s.11).

“Ocak” adlı hikâyede; kişinin işlerinde hedefe odaklanması için gereken her türlü sorumluluğu yerine getirmeye çalıştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“İşini çıkıştırmayı hedefleyenlerin yapması gerekeni yaptı” (Çetin, 2007, s.11).

“Ocak” adlı hikâyede; köye gelen bir amcanın Nurettin’e bir sorumluluk verdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Şu bıçağı eline alacaksın. Fatıha ve İhlâs Sürelerini okuyup, bıçağı üzerimde dokundurarak gezdireceksin...

-Tamam, dedi Nurettin hafifçe gülümseyerek” (Çetin, 2007, s.11).

“Evden Çık” adlı hikâyede; bir öğretmenin görevi gereği kendi sorumluluklarının anlatıldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Hiç vakit geçirmeden görev yerine hareket etti. Okula başlayacak, ev tutacak ve ailesini yanına götürecekti” (Çetin, 2000, s.39).

“Evden Çık” adlı hikâyede; bir öğretmenin kendi dinî sorumluluğunu yerine getirilişinin anlatıldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Gözleri duvarda asılı reklâm saatine takıldı. “Saat bir hayli olmuş” diyerek lâvaboya gitti. Abdest alıp öğle namazını kıldı” (Çetin, 2000, s.39).

“Evden Çık” adlı hikâyede; bir öğretmenin küçüklüğünde, babası tarafından kendisine verilen dinî sorumluluğunu hatırladığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Odasına dönüp namazını kıldı. Küçüklüğünden beri namazını hep kılmıştı. Babasının sürekli öğüdü “Namazını kıl oğlum!” olmuştu. Babasını hatırladı. Onun için dua etti” (Çetin, 2007, s.42).

“Evden Çık” adlı hikâyede; bir öğretmenin görevini icra etmesi amacıyla kendisinin kalabileceği bir ev aradığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Yattığı şekliyle uyandı sabahleyin. Hiç oyalanmadan kahvaltı için çıktı. Hemen arkasından ev aramaya koyuldu.

Sabahın erken saatinde, perdesi olmayan boş olduğunu düşündüğü evleri araştırmaya başladı” (Çetin, 2007, s.42).

“Evden Çık” adlı hikâyede; yazarın kendisinin ve ailesinin kalabileceği bir evi bulma gibi bir sorumluluğunun olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Ev bulma düşüncesiyle kenar mahallelere kadar gitti. Araştırdı; sordu... Gün akşam olmuş, yine ev bulamamıştı” (Çetin, 2007, s.43).

“Balıkçı” adlı hikâyede; bir öğrencinin okuduğu yerde kendi geçimini sağlamak gibi bir sorumluluğunun olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Ailesinin durumu iyi olmadığı için yaz tatillerinde çalışmak zorundaydı” (Çetin, 2000, s.51).

“Balıkçı” adlı hikâyede; yine yazarın üniversitede okumak için masraflarını karşılamaya yönelik sorumluluğunun olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Üniversitede okuyorum. Harçlığım için, yakıcı güneşin altında bu çamurun içinde durmadan çalışıyorum” (Çetin, 2007, s.54).

“Son” adlı hikâyede; insanın her zaman ve her yerde, anne-babasına bakma gibi bir sorumluluğunun olduğu anlatılmaktadır. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Annenize iyi bakın çocuklar, iyi bakın, dedi” (Çetin, 2007, s.58).

“Son” adlı hikâyede; bir babanın çocuklarına sorumluluk verdiği, onlara nasihatte bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“...Ben de sizlere aynı şeyleri söylüyorum: “Bunu iyi koruyun. Asla kimseye vermeyin. Kimseye söylemeyin. Çok zor durumda kalırsanız, kimseye göstermeden biraz sonra göstereceğim yeri kazın” (Çetin, 2007, s.62).

“Susuz Musluk” adlı hikâyede; yazarın okuyucularına suyu dikkatli kullanma gibi bir sorumluluğunun olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Artık musluklarda akan içme suyunu kullanırken daha tutumlu olacak ve boşa akıtmayacaktı. Boşa akıtılan su israftı. İsraf da günahı” (Çetin, 2007, s.73).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; sokakta tartı tartan çocukların kendi sorumluluklarını her zaman yerine getirdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“-Bizim için kar kış yok. Her zaman geliyoruz” (Çetin, 2007, s.79).

“Soygun” adlı hikâyede; bir babanın evlatlarını yetiştirme konusunda gerekli sorumluluğunun olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Delikanlı olmuş çocuklarının okul masraflarını, harçlıklarını karşılamak... Hepsinden önemlisi evlenecek çocuğunun düğün harcamalarına, masraflarına hazırlık yapması gerekiyordu” (Çetin, 2007, s.85).

“Soygun” adlı hikâyede; bir babanın her zaman ailesine karşı sorumluluklarının olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Şimdi ekmek artık aslanın midesindeydi. Çalışmadan olmuyordu. Bugün de şöyle bir dinleneyim, diyemiyordu. Delikanlı olmuş çocuklarının okul masraflarını, harçlıklarını karşılamak... Hepsinden önemlisi evlenecek çocuğunun düğün harcamalarına, masraflarına hazırlık yapması gerekiyordu. Aile fertleri ufak tefek bir işle meşgul oluyor” (Çetin, 2007, s.85).

“Soygun” adlı hikâyede; bir babanın kendi hayatının idamesi için gerekli olan sorumluluklarını yerine getirdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bazen, düğün için gerekli parayı kazanma düşüncesiyle, yaşına rağmen gayrete geliyor, içtenlikle çalışıyordu” (Çetin, 2007, s.86).

“Soygun” adlı hikâyede; yazarın hayatının devamı için gerekli bazı sorumlulukları aldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Ben bu yaşında kimseye muhtaç olmamak için çalışıyorum. Şunun yaptığına bak..., diye söylendi” (Çetin, 2007, s.89).

b) “GS” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Sorumluluk” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“O Bir Anne” adlı hikâyede; bir babanın kızı için gereken sorumluluğunu yerine getirdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Altı yaşındaki kızım Zehra ile hastane kapısından çıktım. Doktorun kızım için yazdığı reçete elimde eczaneye yöneldim” (Çetin, 2000, s.9).

“O Bir Anne” adlı hikâyede; ihtiyar bir kadının ifadelerinde, çocukların ömrü boyunca anne ve babasına her zaman bakması gerektiği gibi bir sorumluluğunun olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“İnsan bu kadar vurdumduymaz olamaz.” dedim kendi kendime” (Çetin, 2000, s.13).

“O Bir Anne” adlı hikâyede; Zehra’nın ifadesinde, bir insanın anne ve babaya bakması gerektiği ile ilgili bir soru işaretinin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Ama anne babaya iyi bakmak gerekir değil mi?”

-Evet kızım.

-Bakmazlarsa, Allah kızar. Onun çocukları da ona bakmaz” (Çetin, 2000, s.15).

“Hayata Dönüş” adlı hikâyede; insanın kendisine ait kişisel eşyalarını özenle kullanması gerektiği gibi bir sorumluluğunun olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Veli, bir gün sonrası için hazırlıklarını tamamladı. Yeni çantasını, elbise ve ayakkabılarını özenle hazırladı” (Çetin, 2000, s.17).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; hastanede yatan Veli için ailesinin sorumluluk aldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerine yer verildiği anlaşılmıştır:

“Ortopedi servisindeki odasında, akşamdan sabaha kadar babası, dedesi, amcası ve dayısı sırasıyla yanında kalıp refakat ediyorlar, bir dediğini iki etmiyorlardı. Veli’nin günlünü hoş etmek için ne gerekiyorsa yapıyorlardı” (Çetin, 2000, s.32).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; bir annenin çocuğu için fedakârlık gösterdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada sorumluluk kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Soğukta, karda, kışta taşıdı hiç durmadan, bıkmadan, usanmadan. Baş görev kabul etti. Oğlunun geleceği için bu çok önemliydi. Okumalıydı, bilgili olmalıydı” (Çetin, 2000, s.41).

3.1.9. Vatanseverlik Kök Değeri

Duran Çetin’in araştırmaya konu olan “GM” ve “GS” adlı eserlerinde beş adet vatanseverlik kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Tablo 3.9.’da vatanseverlik kök değerine yönelik yapılan incelenme bulguları sunulmuştur:

Tablo 3.9: Vatanseverlik Kök Değerinin İncelenmesi

Vatanseverlik Kök Değeri Geçen Hikâyeler	SN	KDS
Evden Çık	39	1
Son	58	1
Sonradan Görme	52	1
Bir Dost	109	2

TKDS: 5

Tablo 3.9. incelendiğinde, vatanseverlik kök değerine yönelik olarak incelenen hikâyelerden en öne çıkan hikâyenin “Bir Dost” adlı hikâye olduğu tespit edilmiştir. Ardından vatanseverlik kök değerinin “Evden Çık”, “Son” ve “Sonradan Görme” adlı hikâyelerde birer adet yer aldığı tespit edilmiştir. Diğer hikâyelerde ise vatanseverlik kök değeri tespit edilememiştir.

a) “GM” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Vatanseverlik” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“Evden Çık” adlı hikâyede; öğretmenin görevini icra etmesinin bir anlamda vatana hizmet etmek olduğunu düşünmektedir. Dolayısı ile burada vatanseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Hiç vakit geçirmeden görev yerine hareket etti. Okula başlayacak, ev tutacak ve ailesini yanına götürecekti” (Çetin, 2007, s.39).

“Son” adlı hikâyede; Ahmet Dayı’nın geçmişte arkadaşına köylerini terk etmemesi konusunda tavsiyede bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada vatanseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Ahmet Dayı geçmişten bahsetti durmaksızın. Kaç defa söyledim babanıza:

-Köyü bırak gel. İlçeye göç! diye, ama rahmetli, bana hiç kulak vermedi” (Çetin, 2007, s.58).

b) “GS” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Vatanseverlik” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“Sonradan Görme” adlı hikâyede; yazarın doğup büyüdüğü köyünü hatırlayıp köyünü ziyaret ettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada vatanseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Bir iş için geçiyordum. Doğup büyüdüğüm yerleri bir ziyaret edeyim, diye uğradım. Bir hayli değişmiş. Neredeyse tanıyamadım” (Çetin, 2000, s.52).

“Bir Dost” adlı hikâyede; Osman Dede’nin geçmişte düşmana karşı verilen mücadeleyi anlattığı görülmektedir. Dolayısı ile burada vatanseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bu çınarlar tarih, tarih... Neler görmediler ki? Yokluklar, kıtlıklar, savaşlar... Başını sağa çevirdi. Eliyle karşıdaki kale kalıntılarını gösterdi. Savaş zamanında, buraya soba borularını yerleştirmişlerdi. (Çetin, 2000, s.109).

“Bir Dost” adlı hikâyede; yine Osman Dede’nin geçmişte vatani için düşmana karşı verilen mücadele konusuna değindiği görülmektedir. Dolayısı ile burada vatanseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Osman Dede anlatmaya devam etti:

-Düşman geldiğinde şu dağlara yerleştiler. Uzaktan baktıklarında, soba borularını top zannettiler. Sonra birkaç gün buralarda kaldılar. Saldırmaya cesaret edemediler. Geri dönüp gittiler. Buralara düşman ayağı basmadı yeğenim” (Çetin, 2000, s.109).

Tablo 3.10: Yardımseverlik Kök Değerinin İncelenmesi

Yardımseverlik Kök Değeri Geçen Hikâyeler	SN	KDS
Ocak	12	1
Sıcak Çorba	21, 22, 24	5
Ah O İmza	26, 27, 28, 29	6
Lastikli Minare	32	2
Evden Çık	44	2
Son	58, 60	3
Tartalım Abi	76, 86	2
Soğuk Bir Gün	100, 101	4
Gözlerdeki Mutluluk	108, 111	2
O Bir Anne	11, 13, 15	5
Âşıklar Çeşmesi	22, 23, 25, 29, 38, 40	7
Sonradan Görme	47	1
Güller Solmasın	59	1
Unutulmaz Bir Gün	63, 81	2

TKDS: 43

Tablo 3.10. incelendiğinde, yardımseverlik kök değeri olarak incelenen hikâyelerden en öne çıkan hikâyenin “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâye olduğu tespit

edilmiştir. Sırasıyla yardımseverlik kök değerinin “Ah O İmza” adlı hikâyede altı adet yer aldığı tespit edilmiştir. Daha sonra “Sıcak Çorba” ve “O Bir Anne” adlı hikâyelerde beşer adet yardımseverlik kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Sırasıyla tablo incelendiğinde “Soğuk Bir Gün” adlı hikâyede dört adet; “Son” adlı hikâyede üç adet; “Lastikli Minare”, “Evden Çık”, “Tartalım Abi”, “Güller Solmasın” ve “Unutulmaz Gün” adlı hikâyelerde ikişer adet; “Ocak”, “Sonradan Görme” ve “Gözlerdeki Mutluluk” adlı hikâyelerde birer adet yardımseverlik kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Diğer hikâyelerde ise yardımseverlik kök değeri tespit edilememiştir.

a) “GM” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Yardımseverlik” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“Ocak” adlı hikâyede; Nurettin’in köylerine gelen amcaya karşı yardımsever olduğu ve bu yardımın karşılığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Nurettin bu sevinci yaşarken adam, giydiği ceketinin cebinden cüzdanını çıkardı. Eline aldığı parayı Nurettin’e uzattı:

-Al bakalım. Bu da senin” (Çetin, 2007, s.12).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; lokanta sahibi, Hz. Muhammed (SAV) dönemini hatırlamıştır. O dönemde İslam yolunda yapılan yardımın önemli olduğu aklına gelmiştir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Abdurrahman Bin Avf, Allah’ın resulünün sağlığında Allah yolunda çok mal harcadı. Üç kere malının yarısını verdi, sadaka olarak Allah yolunda dağıttı” (Çetin, 2007, s.21).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; yine lokanta sahibinin geçmiş dönemde Sahabe-i Kiramdan olan bir zatı hatırlamıştır. Bu zat ticarete müşterilerine karşı her zaman yardımsever oluşunu hatırlamıştır. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Abdurrahman Bin Avf hazretlerine serveti nasıl kazandığını sorduklarında:

Çok az kâra razı oldum. Hiçbir müşteriye boş çevirmedim, derdi” (Çetin, 2007, s.21).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; lokanta sahibinin öğrencilere yemek ikramında bulunduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Mustafa duramadı. Her zamanki gibi tez canlılığı ile sordu:

Biz istemedik ki, kim gönderdi?

Garson onların açlığının giderilecek olmasının verdiği rahatlıkla:

Birisi gönderdi efendim, dedi.

İkram edilen şeyi reddetmek olmazdı. Yediler” (Çetin, 2007, s.22).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; lokanta sahibinin öğrencilere yemek konusunda yardımcı olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Garsonu yanına çağırdı:

Gençlere iki döner kebab gönder, dedi.

Garson hiçbir şey demeden, emri yerine getirdi. Olanları o da takip etmişti: Üzülmüştü” (Çetin, 2007, s.22).

“Sıcak Çorba” adlı hikâyede; lokanta sahibinin öğrencilere yemek ikramında bulunarak onlara yardımcı olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Mustafa, minnettarlık duygularını söylemek için güzel kelimeler seçmeye çalışırken adam:

-Hiçbir şey söylemeyin. Afiyet olsun, diyerek kestirip attı. Mustafa ve Rıdvan tekrar göz göze geldiler.

Mustafa:

-Allah razı olsun, dedi.

Adam aradığını bulmanın sevinciyle tekrar:

-Afiyet olsun, dedi” (Çetin, 2007, s.24).

“Ah O İmza” adlı hikâyede; Seyit’in zor durumda olan arkadaşına yardımcı olmaya çalıştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Seyit, ısrarla sorusunun cevabını istedi:

-Derdini anlatmayan derman bulamazmış, derler. Yapabileceğimiz bir şey varsa; yapalım. Belki elimizden bir şey gelir” (Çetin, 2007, s.26).

“Ah O İmza” adlı hikâyede; Seyit’in zor durumda olan arkadaşına yardım etmek istediği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Seyit yardım etmeyi arzulayan şefkatli gözlerle süzdü Barbaros’u” (Çetin, 2007, s .26).

“Ah O İmza” adlı hikâyede; Barbaros’un arkadaşına yardım etme isteğinin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Barbaros biraz kendini düzelterek, anlatmaya başladı.

-Benim ortağı bilirsin; Kemal. Yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmezdi. Onun için nelere katlandım. Çok yardımcı oldum; her işine koştum” (Çetin, 2007, s.27).

“Ah O İmza” adlı hikâyede; iki arkadaşın zor durumlarda birbirlerine karşı yardımcı olmaya çalıştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Seyit, Barbaros’un sözünü kesti:

-Dur hele! dedi. Öyle şey mi olur. “Bu dünyada ihtiyaç sahibinin sıkıntısını giderenin, Allah da Ahirette onun sıkıntılarından birini gidereceğini” Peygamberimiz söylüyor, bunu biliyorsun” (Çetin, 2007, s.27).

“Ah O İmza” adlı hikâyede; Seyit’in zor durumda olan arkadaşı Barbaros’a yardım etmek istediği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Elini Barbaros’un omzuna atan Seyit:

-Ne kadar lazım? Dedi” (Çetin, 2007, s.28).

“Ah O İmza” adlı hikâyede; Seyit’in yine zor durumda olan arkadaşı Barbaros’a yardım etme isteğinin devam ettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Kısa süren sessizlikten sonra Seyit, Barbaros’u yerinden hoplatan şu cevabı verdi:

-Ben, Allah’ın Ahirette sıkıntılarımdan birini gidermesini istiyorum. Sana parayı ben vereyim. Sonra ödersin; ilk önce şu sıkıntını giderelim. Ben sana güveniyorum” (Çetin, 2007, s.29).

“Lastikli Minare” adlı hikâyede; köylülerin Hüseyin Dayı’dan yardım talebinde bulunmuş olması ve Hüseyin Dayı’nın ise bu yardımı kabul ettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerine yer verildiği anlaşılmaktadır:

“Hüseyin Dayı biraz düşündü. Sonrasında gözlerinin içi güldü:

-Sizin karşılayamadığınız kısmını ben karşılayabilirim” (Çetin, 2007, s.32).

“Lastikli Minare” adlı hikâyede; köylülerin minare ustasına yardımseverliğinin anlatıldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Köylüler, sırasıyla minare ustasının yeme içme ihtiyaçlarını karşılayıp, seçkin bir misafir olarak ağırladılar” (Çetin, 2007, s.32).

“Evden Çık” adlı hikâyede; ev sahibinin kiracısına yardımcı olmaya çalıştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“-Evin badanaya ihtiyacı olduğunu, söyledi utangaç bir tavırla.

-Ne gerekiyorsa yapalım, dedi rahatlamış bir şekilde” (Çetin, 2007, s.44).

“Evden Çık” adlı hikâyede; ev sahibinin kiracısına yardımcı olmaya çalıştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Ev sahibi, öğretmenin konuşmalarından çok memnun kalmıştı. Biraz önceki badana işine sözü getirerek:

-Hocam! Daha önce de söylemişim, ben badanacıyım.

Buranın badanasını ben yapacağım. Benden olsun” (Çetin, 2007, s.44).

“Son” adlı hikâyede; Ahmet Dayı’nın misafirlerini güzel bir şekilde ağırladığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Ahmet Dayı hanımına bağırdı:

-Karı! Bak kimler gelmiş? Çocuklara yemek hazırla” (Çetin, 2007, s.58).

“Son” adlı hikâyede; ev sahibinin misafirlerini güzel bir şekilde ağırladığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Eski duyguları tekrar depreşti. Fazla konuşmadı.

-Çocuklar! Yoldan geldiniz, yorulmuşsunuzdur; yatıp dinlenin, diyerek yataklarını hazırladı” (Çetin, 2007, s.60).

“Son” adlı hikâyede; Ahmet Dayı’nın misafirlerini güzel bir şekilde ağırladığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“Çocuklara, biraz daha kalıp ilçeyi dolaşmaları, hususunda ısrar etti usulen. Hanımına çocuklara yolda yemeleri için yolluk hazırlamasını söyledi” (Çetin, 2007, s.60).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; yazarın çocuklar tarafından kendisine verilen ikramın olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Büyük olanı:

-Ekmek yiyok abi. Buyurun! Siz de yiyin, diyerek kopardığı ekmek parçasını minik elleriyle bana uzattı” (Çetin, 2007, s.76).

“Tartalım Abi” adlı hikâyede; yazarın sokakta tartı tartan çocuklara fazladan yardım amaçlı ödeme yaptığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Bazı günler çok kazanıyorum. Bir gün hanımıyla birisi geçiyordu. “Tartalım abi!” diye bağırdım. Döndü bana baktı. Sonra terazinin üstüne çıktı. Hanımı ve çocuğu da tartıldı. Cebinden para çıkardı. Bana tam iki lira verdi. “Hepsi senin.” dedi” (Çetin, 2007, s.80).

“Soğuk Bir Gün” adlı hikâyede; yazar, ihtiyaç sahibine yönelik olarak yapılan yardımın öneminden bahsettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“İhtiyaç sahibinin sıkıntısını gidermenin, kıyamet gününde kendi sıkıntılarımdan birini gidereceğini...” biliyorum” (Çetin, 2007, s.100).

“Soğuk Bir Gün” adlı hikâyede; İslam dininde zorluk içerisinde yaşayan kişilere yardım etmenin öneminden bahsedildiği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Yok, yok bu böyle olmamalı. Sıkıntıda olanlara yardımcı olmalıyım, hem de şimdi. İnancım, Allah’ın rızık olarak verdiklerinden infak etmeyi; dağıtmayı istiyor” (Çetin, 2007, s.100).

“Soğuk Bir Gün” adlı hikâyede; yardımseverliğin bir sorumluluk bilinci içerisinde olması gerektiğinin anlatıldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Ha! Evet, çalışmam gerekiyordu. Aramalıydım ihtiyaç sahiplerini, çaresizleri” (Çetin, 2007, s.101).

“Soğuk Bir Gün” adlı hikâyede; devlet birimlerinin vatandaşına yardım ettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Kaymakam gönlünü alıyor yaşlı kadının. Sosyal Yardımlaşma Vakfı’ndan yakacak gönderiyor” (Çetin, 2007, s.101).

“GM” adlı hikâyede; yolcunun Mevlana’nın sözünden alıntı yaparak yardımseverlik konusuna değindiği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Bir çırpıda Mevlana’nın birçok sözünü sıralayıverdi: “Şefkat ve merhamette güneş gibi ol. Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol” (Çetin, 2007, s.108).

“GM” adlı hikâyede; yazarın düşünceleri arasında kendisinin de yardım etme konusunda çok istekli olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“...Bir şey yapmak istiyorum. Elimden bir şey gelmiyor. Yardımcı olamamak; çaresizlik korkutuyor” (Çetin, 2007, s.111).

b) “GS” adlı eserde yer alan hikâyelerde “Yardımseverlik” kök değerinin geçmiş olduğu ifadeler aşağıya aktarılmıştır:

“O Bir Anne” adlı hikâyede; komşuların kendi aralarında birbirleri ile yardımlaştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“-Gecenin bir yarısında komşular geldi. Sağ olsunlar. Halimi sordular. İnsan böyle olmaz” (Çetin, 2000, s.11).

“O Bir Anne” adlı hikâyede; yazar, kışlık yakacak ihtiyacı konusunda yardım etme isteğinin olduğu dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Senin odun ve kömürünü seneye inşallah ben alacağım. Tamam mı?

-Tamam! Sağ ol. Yaşarsak eğer” (Çetin, 2000, s.13).

“O Bir Anne” adlı hikâyede; yazar, küçük bir ikramın bile karşıdaki insanı mutlu ettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bu küçük ikram bile, onu memnun etmişti” (Çetin, 2000, s.13).

“O Bir Anne” adlı hikâyede; yazarın kızı, ileriki yıllarda yaşlanınca kendisinin de babasına bakma gibi bir isteğinin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Ben sana bakacağım babacığım.

-Bak sen hele! Aferin” (Çetin, 2000, s.15).

“O Bir Anne” adlı hikâyede; yazarın kızının gönüllü olarak yaşlı nineye bakma isteğinin olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir:

“-Ama sen dedemlere iyi bakıyorsun. Onları çok seviyorsun.

-Tabi kızım. Anne baba çok seilmeli.

-Babacığım. Bu nineyi evimize götürüp biz baksak olmaz mı?” (Çetin, 2000, s.15).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; çevredeki insanların kaza geçiren Veli’ye acil bir şekilde yardım ettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“ Orası, bir anda ana-baba günü gibi oldu. Etraftan toplanan insanlar, çocuğu arabanın altından çıkardılar” (Çetin, 2000, s.22).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; çevredeki insanların acil bir şekilde Veli’ye yardım ettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Bu beyaz spor ayakkabı Veli’nin, diyerek tanınmayacak şekilde Veli’yi kucakladı. Ekip arabasıyla hastanenin yolunu tuttu” (Çetin, 2000, s.23).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; çevredeki insanların trafik kazası geçiren Veli’ye acil bir şekilde yardım ettiği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Görümcesinin yardımıyla ayağa kalktı. Yoldan geçen bir arabayı durdurup hastanenin yolunu tuttular” (Çetin, 2000, s.25).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; hemşirelerin Veli’nin annesini sakinleştirmeye çalıştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Veli’yi yoğun bakım odasına aldılar. Tanınmaz bir halde, makinelere bağlanmış yatıyordu. Annesi bu durumu görünce oracığa yığıldı. Hemşirelerin yardımı ile kendine geldi:

-Veli! Veli” (Çetin, 2000, s.29).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; trafik kazasında yaralanan Veli’nin çevredekiler tarafından acil bir şekilde yardım edildiği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği görülmektedir:

“Veli için her şeyi yapacağını söylemişti. Tüm masrafları karşılayacağını da” (Çetin, 2000, s.38).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; bir annenin kendi çocuğunun okula gidebilmesi için her türlü fedakârlığı yaptığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Anne! Ben gitmesem?

-Neden? Çok istiyordun.

-Nasıl gideceğim?

-Ben sırtımda götüreceğim” (Çetin, 2000, s.40).

“Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyede; aile büyüklerinin geçmişte çocuklarının eğitimi için fedakârlık gösterdiği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“-Dayın küçüktü. Kışları okula giderken çoğu zaman biz sırtımızda götürürdük” (Çetin, 2000, s.40).

“Sonradan Görme” adlı hikâyede; oğlunun babasının işlerinde yardımcı olduğu görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Bu zamanı değerlendirmek düşüncesiyle, yardımcı olmak için babasının işlettiği kahvehaneye yöneldi” (Çetin, 2000, s.47)

“GS” adlı hikâyede; yazarın akraba ile ilişkiler konusunda yardımseverliğin önemine değindiği görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“O gün, Esralara komşuları gelecekti. Fatma’nın ablası Şerife, annesiyle gitmedi. Yengesine yardım etme düşüncesiyle yanında kaldı” (Çetin, 2000, s.59).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; Veli’ye çevredekiler tarafından canhıraş bir şekilde yardım edilşinin anlatıldığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Hiç vakit geçirilmeden bir taksi ile hastaneye ulaştırıldı” (Çetin, 2000, s.63).

“Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyede; yolcuların duran otobüsün ilerlemesine bütün güçleriyle yardım etmeye çalıştığı görülmektedir. Dolayısı ile burada yardımseverlik kök değerinin işlendiği anlaşılmıştır:

“Hep birlikte iteledik otobüsü. Biraz çabanın sonunda hareket eden otobüsümüz, duraklamadan yukarıdaki düzlüğe kadar yürüdü” (Çetin, 2000, s.81).

3.1.11. İki Eserin Bütünsel Bazda Oluşan Bulguları

Aşağıda yer alan tablonun özellikleri incelendiğinde soldan sağa doğru olan satırlar kök değerlerin incelenen hikâyelerdeki adet sayısı ile toplam adet sayısını vermektedir. Aynı şekilde yukarıdan aşağıya doğru olan sütunlar, ele alınan hikâyelerde, ortaya çıkan kök değerlerin sayısı ile o hikâyelere ait toplam kök değer sayısının tespitini göstermektedir. Tablo 3.11.’de bu çalışmada iki eserde yer alan çocuk hikâyelerinin bütünsel bazda oluşan bulguları gösterilmektedir:

Tablo 3.11: İki Eserin Bütünsel Bazda Oluşan Bulguları

GM ve GS	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz Denetim,	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik	TKDS
Ocak			4	1	1	2	2	4		1	15
Sıcak Çorba	4		1	5	2	2	2			5	21
Ah O İmza		5			2					6	13
Lastikli Minare			3	1		1	4			2	11
Evden Çık		1	2	4	3	2	3	5	1	2	23
Balıkçı	1			2	1	2		2			8
Son	2	2	1		3	1		2	1	3	15
Susuz Musluk				4			1	1			6
Tartalım Abi			2	1	1		7	1		2	14
Soygun			1	1				4			6
Ay Tutulması				1	1						2
Soğuk Bir Gün										4	4
Gözlerdeki Mutluluk		1				2	3			2	8
O Bir Anne		1	1		1	1	2	3		5	14
Hayata Dönüş					1		1	1			3
Aşıklar Çeşmesi	1	5	2	1	11		8	2		7	37
Sonradan Görme			1	3		3			1	1	9
Güller Solmasın	1			1			2			1	5
Boyacı			3	4							7
Unutulmaz Bir Gün		1	3			4	4			2	14
Acil Servis		1		3							4
Bir Dost		4				1	3		2		10
TKDS:	9	21	24	32	27	21	42	25	5	43	249

Yukarıdaki Tablo 3.11. incelendiğinde, iki eserde toplamda kök değer sayısının iki yüz kırk dokuz adet olduğu tespit edilmiştir. Hikâyelerde işlenen kök değerlerin sırasıyla dağılımı ise şu şekildedir: Yardımseverlik kök değerinin kırk üç adet ile ilk sırada, sevgi kök değeri kırk iki adet ile ikinci sırada, öz denetim kök değeri otuz iki adet ile üçüncü sırada olduğu tespit edilmiştir. Sırayla devam edildiğinde sabır kök değeri yirmi yedi adet ile dördüncü sırada, sorumluluk kök değeri yirmi beş adet ile beşinci sırada olduğu gözlemlenmiştir. Yine tablo incelendiğinde dürüstlük kök değerinin yirmi dört adet ile altıncı sırada olduğu, saygı kök değeri ve dostluk kök

değerlerinin yirmi bir adet ve yedinci sırada olduğu, adalet kök değeri dokuz adet ile sekizinci sırada, vatanseverlik kök değeri ise beş adet olarak dokuzuncu sırada olduğu gözlemlenmiştir.

3.1.12. “GM” Eserinin Tek Eser Bazında Oluşan Bulguları

“GM” adlı eserde, toplam on üç adet çocuk hikâyesi yer almaktadır. Tek eser bazlı incelendiğinde, eser içerisinde toplam yüz kırk altı adet kök değerinin işlendiği tespit edilmiştir. Tablo 3.12.’de “GM” eserinin tek eser bazında oluşan bulgular yer almaktadır:

Tablo 3.12: GM” Eserinin Tek Eser Bazında Oluşan Bulguları

“GM”	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz Denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımseverlik	TKDS
Ocak			4	1	1	2	2	4		1	15
Sıcak Çorba	4		1	5	2	2	2			5	21
Ah O İmza		5			2					6	13
Lastikli Minare			3	1		1	4			2	11
Evden Çık		1	2	4	3	2	3	5	1	2	23
Balıkçı	1			2	1	2		2			8
Son	2	2	1		3	1		2	1	3	15
Susuz Musluk				4			1	1			6
Tartalım Abi			2	1	1		7	1		2	14
Soygun			1	1				4			6
Ay Tutulması				1	1						2
Soğuk Bir Gün										4	4
Gözlerdeki Mutluluk		1				2	3			2	8
TKDS:	7	9	14	20	14	12	22	19	2	27	146

Yukarıda yer alan Tablo 3.12. detaylı incelendiğinde, “GM” adlı eserde kök değerlerden en öne çıkan kök değerinin yardımseverlik, en az işlenen kök değerinin ise vatanseverlik olduğu anlaşılmıştır. Hikâye bazlı değerlendirme yapıldığında eserde en öne çıkan kök değerinin yirmi üç adet kök değer ile “Evden Çık” adlı hikâye olduğu gözlemlenmiştir. Ardından yirmi bir adet kök değer ile “Sıcak Çorba” adlı hikâyenin olduğu anlaşılmaktadır. Daha sonra on beşer adet kök değer ile “Ocak” ve “Son” adlı hikâyeler olduğu; ardından on dört adet kök değer ile “Tartalım Abi” adlı hikâye olduğu; on üç adet kök değer ile “Ah O İmza” adlı hikâye olduğu gözlenmektedir.

Ardından on bir adet kök değer ile “Lastikli Minare” adlı hikâyenin olduğu anlaşılmaktadır. Yine sekizer adet kök değer ile “Gözlerdeki Mutluluk” ve “Balıkçı” adlı hikâyeler olduğu; altışar adet kök değer ile “Susuz Musluk” ve “Soygun” adlı hikâyeler olduğu gözlenmektedir. Ardından dört adet kök değer tespit edilen hikâyenin “Soğuk Bir Gün” adlı hikâye olduğu ve son olarak iki adet kök değer ile “Ay Tutulması” adlı hikâyenin olduğu tespit edilmiştir.

3.1.13. “GS” Eserinin Tek Eser Bazında Oluşan Bulguları

“GS” adlı eserde, toplam dokuz adet hikâye yer almaktadır. Tek eser bazlı incelendiğinde, yüz üç adet kök değer işlendiği tespit edilmiştir. Aşağıda Tablo 3.13.’de tek eser bazında oluşan bulgular sunulmuştur:

Tablo 3.13: “GS” Eserinin Tek Eser Bazında Oluşan Bulguları

“GS”	Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz Denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik	Yardımsızlık	TKDS
O Bir Anne		1	1		1	1	2	3		5	14
Hayata Dönüş					1		1	1			3
Âşıklar Çeşmesi	1	5	2	1	11		8	2		7	37
Sonradan Görme			1	3		3			1	1	9
Güller Solmasın	1			1			2			1	5
Boyacı			3	4							7
Unutulmaz Bir Gün		1	3			4	4			2	14
Acil Servis		1		3							4
Bir Dost		4				1	3		2		10
TKDS:	2	12	10	12	13	9	20	6	3	16	103

Yukarıda yer alan Tablo 3.13. incelendiğinde, “GS” adlı eserde yer alan kök değerlerden en öne çıkan kök değer sevgi kök değeri olduğu, en az işlenen kök değer ise adalet kök değerinin olduğu tespit edilmiştir. Eserde kök değerlerden en öne çıkan ve işlenen hikâyenin otuz yedi kök değer ile “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâye olduğu; on dört adet kök değer ile “O Bir Anne” ve “Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâyeler olduğu tespit edilmiştir. Ardından on adet kök değer ile “Bir Dost” adlı hikâye olduğu; dokuz adet kök değer ile “Sonradan Görme” adlı hikâye olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra yedi adet kök değer ile “Boyacı” adlı hikâye olduğu; beş adet kök değer ile

“Güller Solmasın” adlı hikâye olduğu; dört adet kök değeri ile “Acil Servis” adlı hikâye olduğu tespit edilmiştir. Eserde kök değeri lerden en az işlenen hikâye ise üç adet kök değeri ile “Hayata Dönüş” adlı hikâye olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın temel amacı, Duran Çetin çocuk hikâyelerini inceleyerek tespit edilen kök değerleri ortaya çıkarmaktır. Yapılan inceleme sonucunda on kök değer başlık altında sınıflandırılmış ve ele alınmıştır. Hikâyelerde tüm kök değerlere toplamda iki yüz kırk dokuz adet yer verildiği ve hikâyelerde tüm kök değerlerinin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

İlgili alanyazında çeşitli çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Bunlardan bazıları aşağıda şu şekilde yer almıştır:

Merve İsaoglu'nun (2022), “Oğuz Tansel Masallarının Kök Değerler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında; Oğuz Tansel'in “Masallar” isimli kitabında kök değerlerin bulunduğu tespit edilmiştir. Masallarda en fazla tespit edilen kök değerinin saygı değeri, en az tespit edilen değerin ise dostluk değeri olduğu görülmüştür. On dokuz masalda toplam beş yüz doksan sekiz değer ifadesi yer almaktadır.

Ali Çoban'ın (2020), “Değerler Eğitimi Bağlamında Türk Destan Örneklerinde Kök Değerler” adlı yüksek lisans çalışmasında; Türk destanlarının kök değerler açısından zengin olduğu ve Türkçe ders kitapları için metin seçimine katkı sağlayacağını tespit etmiştir.

Ünzile Köse'nin (2022), “Şehbenderzâde Filibeli Ahmed Hilmi'nin Eserlerinin Kök Değerler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında; elde edilen sonuçlara göre, Filibeli Ahmed Hilmi'nin incelenen eserlerinde, sevgi ve saygı değerinin en öne çıkan kök değerler olduğu tespit edilmiştir.

Muhammet Sefa Aksakal'ın (2020), “Nurettin Topçu'nun Türkiye'nin Maarif Davası İsimli Eserinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında; elde edilen sonuçlara göre, Nurettin Topçu'nun incelenen eserinde, saygı (hürmet), merhamet, adalet ve fedakârlık değerlerinin en öne çıkan değerler olduğunu tespit etmiştir.

Bu çalışmada ise daha önce Duran Çetin ve eserleri ile ilgili yapılan herhangi bir çalışma tespit edilememiştir. Dolayısı ile bu çalışma bundan sonra yapılacak çalışmalar için ilk ve örnek olma açısından önem arz etmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre hikâyelerde yer alan kök değerlerin bir kısmının temel eğitim düzeyindeki okulların Türkçe eğitimlerinde değer aktarımı için yeterli oldukları görülmekteyken belirli kök değerlerin ise yeterli düzeyde işlenmedikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda incelenen hikâyelerde en öne çıkan ilk üç kök değer sırasıyla yardımseverlik, sevgi ve özdenetim kök değerleri olmuştur. Dolayısıyla incelenen eserlerde bu kök değerlerin öne çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Duran Çetin'in iki eserinde yer alan hikâyeler kök değer başlıkları altında incelendiğinde ise işlenen kök değerlerden en öne çıkan hikâyelerin aşağıda şu şekilde yer aldığı görülmüştür:

Adalet Kök Değeri: Adalet kök değeriyle ilgili olarak incelenen hikâyelerde en öne çıkan hikâyenin “Sıcak Çorba” adlı hikâye olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dostluk Kök Değeri: Dostluk kök değeriyle ilgili olarak incelenen hikâyelerde en öne çıkan hikâyelerin “Ah O İmza” ve “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâyeler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dürüstlük Kök Değeri: Dürüstlük kök değeriyle ilgili olarak incelenen hikâyelerde en öne çıkan hikâyenin “Ocak” adlı hikâye olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öz Denetim Kök Değeri: Öz denetim kök değeriyle ilgili olarak incelenen hikâyelerde en öne çıkan hikâyenin “Sıcak Çorba” adlı hikâye olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sabır Kök Değeri: Sabır kök değeriyle ilgili olarak incelenen hikâyelerde en öne çıkan hikâye “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâye olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Saygı Kök Değeri: Saygı kök değeriyle ilgili olarak incelenen hikâyelerde en öne çıkan hikâyenin “Unutulmaz Bir Gün” adlı hikâye olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sevgi Kök Değeri: Sevgi kök değeriyle ilgili olarak incelenen hikâyelerde en öne çıkan hikâyenin “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâye olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sorumluluk Kök Değeri: Sorumluluk kök değeriyle ilgili olarak incelenen hikâyelerde en öne çıkan hikâyenin “Evden Çık” adlı hikâye olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Vatanseverlik Kök Değeri: Vatanseverlik kök değeriyle ilgili olarak incelenen hikâyelerde en öne çıkan hikâyenin “Bir Dost” adlı hikâye olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yardımseverlik Kök Değeri: Yardımseverlik kök değeriyle ilgili olarak incelenen hikâyelerde en öne çıkan hikâyenin “Âşıklar Çeşmesi” adlı hikâye olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.2. Öneriler

Duran Çetin’in iki eseri incelenmiş, toplamda yirmi iki ayrı hikâye ele alınmıştır. Seçilen eserler, MEB tarafından belirlenen on kök değer sınıflandırmasına göre tek tek incelenmiştir. Bu bulgulara göre;

4.2.1. Öğretmenlere Öneriler

a. Yardımseverlik ve sevgi kök değerlerinin, incelenen eserlerde diğer kök değerlere nazaran oldukça yüksek olması sebebiyle bu kök değerler işlenirken Duran Çetin’in eserlerinden yararlanılabilir.

b. Duran Çetin’in çocuk hikâyelerinin, temel eğitim düzeyindeki okullarda eğitim gören öğrencilere ve temel eğitim düzeyi 4. Sınıf Türkçe ders kitabında yer edilebilirliği açısından tavsiye edilebilecek eserler arasında olduğu fikrine ulaşılmıştır.

4.2.2. Araştırmacılara Öneriler

a. Duran Çetin’in incelenen iki eseri, temel eğitim düzeyinde değerler eğitimine uygun görülerek tavsiye edilen kitaplar listesine alınmalıdır.

Bu çalışmanın bundan sonra yapılacak çalışmalara örnek olabileceği kanaatine varılmıştır. Duran etin'in eserleriyle ilgili yapılacak olan özellikle değerler eğitimi ile ilgili bir çalışmanın tamamlayıcı nitelikte olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktan, O. (2012). 100 Temel Eserde Yer Alan Değerlerle Sosyal Bilgiler Öğretim programındaki Değerlerin Uyumu (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir (Tez Numarası: 331745).
- Altan, Mustafa Z. (2011). Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1(4), 53-57. <https://doi.org/10.14527/C1S4M6>.
- Altıkulaç, A. & Uslu, S. (2014). Sosyal bilgiler dersinde değerlerin ahlâki ikilem yaklaşımı yoluyla öğretimi. Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 7(3), 383-407. <https://doi.org/10.5578/keg.5991>.
- Aydın, M. Z. (2014). Okulda Değerler Eğitiminin İlkeleri ve Sorunları. Erzurum'da Düzenlenen Uluslararası İnsani Değerlerin Yeniden İnşası Sempozyumu'nda, "Okulda Değerler Eğitiminin İlkeleri ve Sorunları" başlıklı bildiri.
- Aydın, Mehmet Z. (2010). Okulda Değerler Eğitimi. Eğitime Bakış Dergisi, 6(18), 16-19.
- Aydın, M. Z., & Akyol Gürler, Ş. (2012). Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler-Etkinlikler Kaynaklar. Ankara: Nobel Yayınları.
- Baydar, P. (2009). İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte yaşanan sorunların değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çelikten, F. (2019). Nezihe Meriç'in Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin, D. (2000). Güller Solmasın, Beka Yayınları, İstanbul.
- Çetin, D. (2007). Gözlerdeki Mutluluk, Beka Yayınları, İstanbul.
- Demir, T. & Özdemir, B. (2013). Türkçe Eğitiminde Karagöz / Gölge Oyunları ile Değer Öğretimi. Değerler Eğitimi Dergisi 11(25), 57-89.
- Dilmaç, B. & Ulusoy, K. (2015). Değerler eğitimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, İ. (2007). Sosyoloji. Ankara: Pegem Yayınları.
- Emirhan, T. (2016). Değerler eğitimi bağlamında Yavuz Bahadıroğlu'nun çocuk romanları (Yüksek Lisans Tezi). 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Güven, Ahmet Z. (2014). Değerler Eğitimi ve Türkçe Derslerinde Değerlerin Kullanımı, Konya: Palet Yayınları.
- Hökelekli, H. (2013) Psikoloji, Din ve Eğitim Yönüyle İnsani Değerler, İstanbul.
- Huitt, W. (2004). Values educational psychology interactive. Valdosta State University, Valdosta.
- İlgar, M. Z. & İlgar Coşgun, S. (2018). Eğitime Aile Odaklı Yaklaşmak. Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi, 2(1), 33 – 49.
- İpek, O. (2017). Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Eğitimi Çerçevesinde Numan Kartal'ın Eserlerinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Kaplan, K. (2015). "Okul çağındaki çocuklar için yazılmış çeviri eserlerde kullanılan görsellerin değer aktarımdaki etkisi". Eğitimde Gelecek Arayışları: Dünden

- Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı içinde, Cilt 1, 793-810, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Kaynak, L. (2012). Değerler Eğitimi Bağlamında Sevinç Çokum’un Hikâyelerinin Analizi (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir (Tez Numarası:325094).
- Kolaç, E. (2010). Hacı Bektaş Veli, Mevlâna ve Yunus Felsefesiyle Türkçe Derslerinde Değerler ve Hoşgörü Eğitimi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 55, 193-208.
- Kuru, H. (2016). Ayşe Yamaç’ın Çocuk Romanlarının Değerler Eğitimi ve Dil Zenginliği Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Kuşdil, M. E. & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı, *Türk Psikoloji Dergisi*, s.61.
- MEB, (1973). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>.
- MEB, (2017). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf Haziran, 2022’de erişilmiştir.
- MEB, (2010). https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf
- MEB, (2018). <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%20C4%B0LG%20C4%B0LER%20C3%96%20C4%99%20C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf>
- Narin, D. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programının vatandaşlık bilgi, beceri ve değerlerini kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşleri (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Oğuzkan, F. (1987). Çocuk Edebiyatı. (4. Basım). İstanbul: Emel Matbaacılık.
- Özden, Y. (1998). Eğitimde dönüşüm, Eğitimde Yeni Değerler. Ankara: Pegem A.
- Poyraz, H. (2004). Değerlerin Kuruluşu ve Yapısı. “Değerler ve Eğitimi” Uluslararası Sempozyumu, 26-28 Kasım 2004, İstanbul, Türkiye: DEM Yayınları.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. New York: The Free Press.
- Terzi, Ç. (2011). Türk Eğitim Sistemi’nde okulların örgüt ve yönetim yapısı ile yapılandırmacı eğitim yaklaşımı arasındaki ilişkinin çözümlenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 1(1), 75-82.
- Tosun, C. (2010). “Din Eğitimi Bilimine Giriş” Pegem A Yay., Ankara.
- Turan, R. Ulusoy, K. (2016). Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2023, Ocak 10). <http://sozluk.gov.tr/>.
- Wikipedia, (2023, Ocak 10). https://tr.wikipedia.org/wiki/Duran_%C3%87etin#Kitaplar%C4%B1.
- Yaman, E. (2014). Değerler Eğitimi Eğitimde Yeni Ufuklar. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi’ne genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (19), 499-522.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.
Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

Ek 1: Değer ve Değerlerle İlgili Tutum ve Davranışlar

Değerler	Değerlere İlişkin Bazı Tutum ve Davranışlar
Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma...
Dostluk	Diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, düzgün ve istikrarlı olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Öz Denetim	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, özgüven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
Sabır	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme, dirençli ve dayanıklı olma, sebatkâr olma...
Saygı	Alçak gönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme; muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	Uygun şekilde sevgisini ifade etme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, aile birliğine önem verme, diğerkâm olma, vefalı olma...
Sorumluluk	Kendisine, çevresine, ailesine, vatanına karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	Çalışkan ve üretken olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme, katılımcı olma...
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma, dayanışma içinde bulunma, destek sunma...

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: İsmail YILDIRIM	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Erzincan Binali yıldırım üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölümü	Sınıf Öğretmenliği
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	
1.	
2.	